

مندرجہ سی

شور

۲ عدد

۱۵ غنوار ۱۹۱۷ سنہ

محرری: رضا الدین بن فخر الدین

ناشری: م. شاکر دم. ناشری: م. شاکر دم.

- اصغی
- الوغ مالدرن
- دینی و تاریخی، ملی
- و اجتماعی مسئلہ
- صوئش حقندہ فنی
- محاکمہ
- «روسکی ویدومستی»
- عید نمازندہ سنت گہ
- خلاف بر عادت
- مدرس: سید خواجہ تورہ جاف
- جاملانا تعصب عہ مثال
- بدالرؤف فطرت
- یلاوز حقندہ
- معلم اسماعیل دین محمد
- املا مسئلہ سی
- دینی تریبہ و تعلیم مسئلہ
- سی و «دین در ساری»
- معلم رحیم جان آقا بایف
- مطبوع اثر لر
- اشعار
- مسامرہ
- خاتون قز، صدہینہ عنہ
- مخصوص سؤالار
- صنورہ
- ملی لوینار
- چنہ کای
- عمدۃ الاحبار، چنگز نامہ
- شجرۃ ترک کتابدری
- حقندہ

گيرمانيه نك اسلامه ايكي ياقلي قاراشي.

توركيه نې و باشقه اسلام مملكتلرن اوز ياغندن صوغشدر و
 ئوچون هم متفق قول آستنده بولغان مسلمانلر آرانده فتنه
 چغارو ئوچون نيمسار ئوزلرن اسلام ديننگ حامي هم مسلمانلقى
 سويوچي طرفدار بولوب كورسه توركه طرفدار. بونگ ئوستينه اهل
 اسلامنگ مدنيتسزرك بولغان طرفدارنده نيمس بولغانابلىرى
 گيرمانيه امپراتورى ويلهلمنى مسلمان بولغان ليش ده ديب طاراتقائلر.
 گيرمانيه نك بو ئشلردن مقصودى مسلمانلرنى اوز فائده سينه
 خدمت ايتدردور.

«فرانسفورتن تاسابونغ» گازيتى سى كويدن توكل گنه آچق
 رهوشده يازدى: «اصلده توركيه گيرمانيه كه تابع بر مستملكه
 بولورغه تيشلى» ديدى. نيمسارنگ اسلام دين قوتلهب سويله گان
 سوزلرینه آلا رنگ اوز قول آستنده بولغان مسلمانلرغه قلغان اوز
 معامللرن چاغشدرغانده گيرمانيه نك ايكي يوزليلگى بيك آچق
 ظاهر بولا.

كويدن توكل آنگليه عسكرى آفريكده گيرمانيه قول آستنده
 بولغان زنگيار اسملى دار اسلامى اديلر. شول يورطده موش
 اسملى شهرده آنگليه عسكرى نيمس گويرناتورى طرفتن مأمورلر كه
 طاراتلغان بيك قزق سيراكولرني طابقائلر. گويرناتور اشيني
 اوز قول آستنده بولغان نيمس توره لر كه مونه نيلر يازغان ايكان:
 ۱۹۱۳ نچي سنه، ۱۲ ئوكتبه برده دارالسلام شهرنده.

۱۱ | ۱۳ | ۲۴۹۱۰ - ۳۸۵۳.

هر بر دائره (ئويهز) باشقارته، عسكرى توره لر كه هم
 «اوروندى» رئيسينه تعليمات.

زنگيارده دولت صومالشدن تريبه قلنا طورغان اسلام
 مکتبلرنده اتحاد اسلام فكرى طارالا، بوگا نيندى چاره لر بله
 قاراشى طوروب بولور ايكان؟ شول خصوصده بيگا ئوچ آي اچنده
 جواب ييرووگرنى ئوتتم.

رسنى بر قرار بله بو شخصلرنى (معلملرنى) مسلمانلرنى
 بر كوكه ديمله وودن تمام طيبوب بولماس ميكان؟ ينه بر فرمان بله
 بو معلملرنى بالالرنى سنتكه او طور تودن هم مسجدلرده امام طورودن
 طيبوب بولماس ميكان؟ ينه شونى ده بلو لازم ييرلى خلقدن باشقه
 توره و جيناويكلرنى ده بو ئشلردن منع قلوب بولور ميكان؟ اسلام
 دينى طارالماسون اوچون بعض فكر ايهلرلى اسلامغه كروب
 ييمه گان خلقلرنى دو كغز آصراوغه ايهله ندرونى معقول كوره لر.
 بو خصوصده فكر گرنى يازوو نرنى اوتتم.

ايبيراطور طرفندن قولغان والى: شينىي.

بو تعليماتدن آكلانا كه گيرمانيه بر ياقدن اسلام دينى
 باقلاوچى بولوب كورنه، ايكنچى ياقدن شول زياستنه ئورتوب اوز
 مستملكه لرنده اسلام دينى يروور كه طرفدار.

شريف و نورلى مسئله.

۱۹۴۰ نومبر «وقت» غزه سنده «تاشكند» ده چقا طورغان
 «الاصلاح» مجله سندن كوچروب ايكي بيك مهم مسئله قوزغالغانون
 نه يته. دينا ده يدى شريف بولوب، شونك آلتيسنه كوكدهن نور
 اينه. اما بخاراي شريفنگ اوزندن آسمانغه نور كوته روله ايمش.
 بو مسئله بنم دقتمنى جلب ايتدى. خدانگ حكمتى آدم بالاسنده
 تارى يورتوكى قدرى اولياق بولور ديگن راست باهم. شوشى
 نورلى و شريف مسئله نى «وقت» غزه سنده كورر آلدوندن بر
 خيلى توشلر كوروجى ايدم. بو نيگه بولور ايكنه؟ ديب يورسه م،
 نه ليكى نورلى مسئله نى ايشدوكه بولغان ايكنه. توشنگ راست
 حققاينه قووانوب بخاراي شريفنگ اوزندن آسمانغه نور كوته رولوته
 دليل قلوب توبه نده بر صالحات خطن. كوچره من:

«كاماندير بالكامزدن رخصت الوب، بزمسلمان صالحانلر
 ايسكى بخاراي شريف شهرينه عيد نمازته باردق. البته بيك زو
 اميدلر ايله عمرمه بر بولسده مقدس بر مسلمان شهرون كوره مز
 ايكن ديب، بيك قووانوب باروب ايدك. تأسف كه قووانچلرمز
 قاينوغه نه يله ندى. نيك بارغانمزغه اوكتدك آنك اوراملر نده غى
 پجراق و صاصق ايسلر كه تونچغوب اوله يازدق. بخارا صالحلرى
 نيندى حيوان صويسهلرده اورامغه آلوب چغوب صوبا بيره لر
 ايكن، اچك قارتون. شونده تاشليلر. اولگن حيوان
 بولسه يته شول اورامده صاصوب ياتا. حاصل نيجه تورلى صاصق
 ايسلر ايسنهبالله ايله بولگمزه صاوسلامت قايتقانغمزغه قوواندق». .
 بو خط شونده تمام. بو صالحاتنگ بخاراي شريفنى كورروي
 ۱۹۱۴ نچي يلده ايدى. حاضر ايندى ۱۹۱۶ نچي يل اوتوب
 ۱۹۱۷ نچي يل كردى. اوبلايمون بخاراي شريفنگ آسمانغه
 كوته رله تورغان نورى تاغنده ارتقاندن ديب. افقون آشاوچى
 به كى (الكاشوليك) آدملرنك كوزلرته چيردهن كوته لرلگن
 ميروب وبا بورانى نور بولوب كورونه تورغانلر. چنلابده
 اكرده شون ميروبلىر آسمانغه كوته رلدى چيرده قالسلر ايدى،
 بخاراي شريف خلقى بر كون اچنده شول نور شريف ايله هلاك
 بولورلر ايدى. نهله خدانك مرحمتى كيگ آسمان، نيجه نورلى
 ضررلى ميروبلىر يوتوب تورادر.

صاحبجان شاكر جان آلماتا.

۱۵ غنوار - ۱۹۱۷ سنه

۴ ربيع الاخر - ۱۳۳۵ سنه

شورا دىر والوغ حادىر

اصمى

كوب بولغانلقدن «الراوى» ديبده يوروتهلر ايدى.

اصمى، «بصره» ده ديناغه كيلوب شونده طوردى و علم برله شهرتى شونده چيقاردى، هارون الرشيد زماننده بر قدر وقتلر بغدادغه كيلوبده عمر اوتكاردى و صوگندن دخى بصرهغه قايتوب كيتدى.

اصمى، نحو، لغت، اخبار، شعر عالميرندن بولوب يادلانغان نرسهسى كوب بولوده مثل ايتوب يورتوله ايدى. حفظ ايتكان ارجوزه لى گنه اون مگندن ارتق بولغانلى روایت ايتوله در. اوشبو سيبدين هارون الرشيد خليفه موگا «شعر شيطانى» ديب اسم بيرگان ايدى. «شعر طوغروسنده الك آلدن كشى كيم بولادى؟» ديب صور اوچيلرغه او الحسن الاخفش: «بز اصمى درجه سنده بر آدم كورمادك» ديب جواب بيرگان ايدى. لغت علمندهده اوز عصرنده مونك نظيرى بولمادى، ديلر. مگرده نحو علمنده موگا كوره ابو زبدينى اوستون سانيلر.

اصمى، خليل حضورنده عروض او قورغه كرشكان بولسهده بولدره آلمان ايدى. مونك بو اشى بو كونده مسكاو دارالفنوتنده گى بر پرافيسورنگ عادتى حسابلرني غندهده بله آماونه اوخشيدر. لىكن بو اش عجب توكل، هر بر كشىسى بله طورغان نرسه لرنى بله آلمى طورغان پرافيسورلر بارلنى ايشتوله در.

اصمى نك استاذلىرى: ابو عمر و بن العلاء، قرة بن خالد، نافع بن ابى نعيم، مسعر بن كدام و باشقه لر. شاگردلى ده اوز طوغمه سينك اوغلى عبدالرحمن بن عبدالله، ابو القاسم بن سلام، ابو حاتم السجستاني، ابو الفضل الرايشى، احمد بن محمد اليزيدى و غيرلر. شعر علمنى و شعر اتقاد قيلو ملكه سيني خلف الاحمر

مدنيت تاسيس ايتلو حقهده عسكرلر و عسكر باشقلىرى، هنزلى آدملىر و دناوى عالمى رنگ خدمت ايتولى نى قدر لازم بولسه اديبلر و قلم صاحبلىر نهده شول درجهده احتياج بولادر. عمر الفاروق، سعد ابن ابى وقاص، ابو عبيده و شونلر طبقه لرنده بولغان داهيلر سيبدين آياق غه باصقان اسلام دولتى ايكنچى و اوچونچى عصرلرده بولغان تيلي باطرلر نك، قارنداشلر نى قارنداشلر برله صوغشدرولى و اسلام دنايسى اوستينه قلىچ كوتاروب چيقولرى سببلى اسلام مدنيتى آياقندن يغللى، توبى تامرى برله آومى يك آرز قالىدى. بو طوغروسده غى ظاهرى سبب عفيف و نفوذ صاحى عالمى رنگ اجتهادلرندن عبارت ايدى. اصمى شوشدى عالمى رنگ برى ايدى.

اصمى، مسلمانلر اوستنده هندستان درويشلىكى، ايران مدنيتى حكيم سوررگه باشلانغان، ربا، نفاق، مدهانه و سفاهت كيك اخلاق سزلقلر اسلام يورتنىك آرت ايشگندن كررگه حاضرله نگان بر وقتنده ياشانگان بولسهده صحابه لر زمانلرى اونوتولوب بتمگان، اولگى ياخشى يوللر بتونلاى اوتوب كىتمگان بر وقتنده عمر سورگان ايدى. شونك اوچون مونك و عصر داشلر نىك ترجمه حاللر نى بلو ايسكى صاف زمانلر نى كوز آلدنه كيترو بولاچقدر.

اصمى نك اسمى عبدالملك و كنيه سى ده ابو سعيد بولوب آتاسى قُرَيْب (عاصم) بن عبدالملك بن على بن اصمى ايدى. يراق بابالرى مضر قبيله سینه باروب طوتاشلر. بابالرنندن برى بولغان «اصمى» غه نسبت برله «اصمى» ديب مشهور بولدى و روايتى يك

(ابو محمد خلف بن حیان) دن اوگره نگان ایدی.

اصمعی، اشعارهم ده لغت عربیه و ادبیاتده ماهر بولغانی قییلندن حدیث علمنده ده بد طولی صاحبی ایدی. شعبة بن الحجاج، حماد بن سلمه لردن و مونلر طبقه سنده بولغان محدثلردن حدیث روایت قیلدی و اوزننده بیک الوغ محدثلر و کتب سته اصحابینک بعضیلری ده حدیث کوچره لر. اوزینک معاصری بولغان ابو زید الانصاری: «ابوعبیده برله اصمعی، هر ایکسی یالغانچی» دیگان بولسه ده (۱) احمد ابی حنبل، یحیی بن معین، علی ابن المدینی، ابو داود قییلندن اعتمادلی محدثلرنک مونگ حقنده ثنا قیلغانلقلری معلوم. امام شافعی ده: «ما رأیت بذلك المعسکر اصدق من الاصمعی و ما عبر احد عن العرب باحسن من عبارة الاصمعی» دیب هم حدیثده هم ده عرب ادبیاتده عالی طبقه ده ایکانلگینی سولیدر. اصمعی برله ابو عبیده نك بغدادغه خلیفه هارون حضورینه آدلرلورینی ایشکاکچ ابو نواس: «ابو عبیده سی ایندی بتون دنیا عمرنده بولغان خبرلرینی سویلر طورر، اما اصمعی کویله ب و عرب شعرلری روایت قیلوب راحتله ندرر» دیب سویله گان ایدی.

اسحاق الموصلی نك: «اصمعی دن عالم آدمنی اوز عمرده کوره آلامد» دیب دعوی قیالغانلنی روایت ایتوله در. مامون، خلیفه بولغانده اصمعی ایندی بغداددن کیتکان و بصره غه قایتوب اورنلاشقان ایدی. فائده له نه سی کیلوب مامون، مونی بغدادغه چاقرتدی. اصمعی ایسه: «ایندی قارتایدم، معذورمن» دیب بارمی قالدی. شولای بولسه ده مامون مشکل مسئله لر حقنده یازو برله اصمعی دن فکرنی صوراب طورادر ایدی.

اصمعی، شوشی قدر فاضل و عقیف بر عالم بولووی برله برلکده آرتق درجه ده ساران ایدی. ایندی آدم بالاسی بر کیمچیدکسز بولمی طورغاندر. بو سارانلقده قوری سارانلق غنه توکل بدک اوزینک شول سارانلغینی یاخشی کوره و عموما ساران کشیلرینی سویه در و سارانلر حقنده بولغان حکایتلرینی جیادر، مرید و مخلصلرینه ده سارانلق برله نصیحت و مشورت بیره در ایدی و: «اگرده ته ملی آشیسگر کیسه، معده گه آورلق بولماسون دیسه گر، آچغوب آشاگر! آشتک و ایکمکنک ته می شونده!، آچیقغاندن صوگ آشغان نرسه کیک ته ملی آش بولورغه ممکن توکل» دیب عقل بیره در ایدی. جاحظ، اوزینک بر کتابنده: «بر مجلسده اصمعی اوزینه مخاصی آدملرنک نیندی نرسه لر آشاغانلقلرینی برهم صوراشوب چیقدی و جواب بیرولری برله: - های بولای یارامی، بو اش آل خطاب عادتی توکل، بولای یارامی، اسراف ایتمه گر، دولتنی قورصاقغه تاف قیلمه گر!.

دیب تنبیه ایته باردی. اوزلردن صوراب تمام بئکاندن و هر برینگ اشی جرح ایتولگانندن صوگ شاگردلردن بره و: سیدی! اوزگر نیچوک عمر اونکاره سز؟ دیگان ایدی، موگا اصمعی: - مونه مین شولای غنه آشیم، موندی نرسالر برله گنه قناعته نه م، تمام آل خطاب نظامنجه دنیا سورهم - دیدی و قوری صاری برله گنه طورغانلغینی بیان ایتدی» دیب اوزی شول مجلسده بولوب روایت قیله در.

اصمعی بیک زیره ک بولو اوستینه حفظی بیک قوتلی ایدی. وزیر حسن بن سهل عراقغه کیلگچ، یاینه مشهور ادیبلر جیولیدلر. ابو عبیده، اصمعی، نصر بن علی الطهضمی، ابن بکیر النحوی شول جمله ده ادیبلر. شوشی جمعیتده حاجت کشیلر طرفندن وزیر اسمینه بیرلگان ایلی دانه عربضه اوقولدی و هر بر عربضه اوستینه وزیر اوزی جوائینی یازوب امضا قیلوب باردی.

کاغدلرنی جیوب آلوب کیتدیلر و مجلس اهلی ده سوزگه کرشوب، بابدن بابغه کوچدیلر. نیندی مناسبت برله در، سوز حفظلری قوتلی کشیلرگه کیلدی و شوندی آدملرنک بولغانلقلری سویله نه باشلادی. شوشی وقتده ابو عبیده: «اوتکانده گی آدملرنی سویله رگه حاجت یوق، اوزی کورگان و ایشکان نرسه نی یادلاب آلونی و بر یادینه آغان نرسه سینی هیچ اونوتماوینی دعوی ایتوچی کشیلر شوشی مجلسمزده ده بار» دیدی. بو وقت اصمعی: «ابو عبیده ایندی اول شول سوزندن مینی قصد ایته در، بو حال درست، کوگمه کرگان نرسه نی اونوتیم، مونه حاضر گنه ایلی عربضه اوقولدی و هر برنه وزیر طرفندن تدبیر یاصالوب امضا قیلندی، شول عربضه لرینی و امضالرینی حاضر سویله ب بررگه کوچم بیته در» دیدی. وزیر موگا بیک عجب ایتدی و عربضه لرینی کبری کیتوررگه قوشدی. اصمعی، اولگی اوقولغان ترتیب برله عربضه نك مضمونلرینی تعریف قیلورغه باشلادی وزیر اوزی قاراب طورادر ایدی. اصمعی هر عربضه نك اییه سینی، آنا باباسینی، قبیله سینی و شول حقه نه نیندی تدبیر یاصالغانلغینی اوقوب و سویله ب بارادر ایدی، شولای ایتوب ایلی عربضه حقنده معلومات یوروب چیقدی.

بار نرسه دنده بیگره ک اصمعی سویله رگه ماهر بولوب اثرلی سویلی و سوز کوره شدردگانه هیچ کیمنی اوز اوستینه چیقارمی ایدی. بر وقت سیویه برله ده مناظره قیلشدی. شوشی مناظره نی چیتدن قاراب طوروچی عمر و بن مرزوق: «حقلق سیویه طرفنده، اما سوزگه اوستالنی سبیدن اصمعی غالب صفتنده کورله در» دیب سویله گان ایدی.

هارون الرشید حضورنده کسائیدن اصمعی:

قتلوا ابن عفان الخليفة محرما

و دعا فلم ارمثله مقتولا

بیتده گئی «محرما» سوزندن مقصود نیندی نرسه ایکانلگنی صورغان اییدی کسائی، شاعر: «حجج بله ن احرام قیلغان اییدی» دیونی اراده قیله در دیگج، اصمعی: «آلی بولسه:

قتلوا اکسری بلیل وما

فتولی فلم یتمتع بکفر

شعرنده کسری، حجج برله احرام قیلغان اییدی - دیمک بولور» دیب الزام اییدی. هارون الرشید، کسائی گه: «ای علی! اصمعی بار اورنده شعر حقنده سوز سویله شورگه یارامی...» دیدی. سوکندن اصمعی اوزی، اولگی شعرده بولغان «محرما» سوزی «فی حرمة الاسلام» معناسنده در. چونکه عرضی مصون بولغانلقدن مسلمان کشی «محرم» دیب یورتله در، اما سوکغنی شعرده گئی «محرم» دن «عهد حرمتی» دیمکدر، دیب ایضاح قیلدی (۱).

اصمعی اوزی اوشبو مضمونده بر ماجرا سویلی:

ابو عییده برله برگه، وزیر فضل بن ربیع حضورینه کردک. وزیر، میگا: «ای اصمعی! آت حقنده یازغان کتابک نی قدر جلد بولوز؟ دیب صورادی.» «بر جلد» دیب جواب بیردم. سوکندن ابو عییده گه قاراب: «ای ابو عییده! آت حقنده سینک کتابک کوبمی؟» دیب صورادی. ابو عییده ایسه: «ایلی جلد» دیب جواب بیردی.

وزیر، بزنگ کتابلمزنی کیتوردیدی ده اوزینک آتینی ده شونده حاضر قیلدی و ابو عییده گه قاراب: «قولگنی آتنگ اعضالینه قویوب هر بر اعضا حقنده اوز کتابک یازغان شعرلرکئی اوقوب چیق!..» دیدی. موگا قارشى ابو عییده: «آت اعضالری حقنده عربلردن ایشکان نرسه لرینی حیوب مین کتابلر ترتیب قیلدم اما آتنگ اعضالری برر برر ییگوله ب کورساتورگه مین بیطار (مال دوقتوری) توگل، اول اش مینم قولدن کیلمی» دیدی. شوندن سوک وزیر، ابو عییده گه دیگان سوزینی میگا اییدی. سیکروب طوردم ده قولمنی آتنگ قولاغینه قویدم، عربلر قاشنده مونگ بو یری بو اسملی، تگی اورنی شول اسملی، مونلر حقنده عربلرک شوندى، موندى شعرلری بار دیب اوقودم. شوندن سوک هر بر اعضا و هر بوون، سویک حقنده برر برر اوقوب طویاغینه باروب چیقدم. وزیر آتی میگا بیردی. ابو عییده نی آچولاندراسم

کیسه آنک یاینه شول آتی آنلانو ب بارادر ایدم.

بغداددن بصره گه قایتانندن سوک، خلقلرغه: «بغدادده بشار قدر جرغه اوستا کشی یوق، بغدادیلر اوزلری مروان بن ابن حفص نی آله قویالر لکن مینم قاشمده مروان گه قاراغانده بشار بتولای باشقه کشی» دیب سویلی و هر وقت بشارنی «خالقه الشعراء» دیب توصیف قیله در اییدی.

اصمعی اوزی کونلرنگ برنده بشارغه: «مشورت حقنده میم قاقه سنده سویله گان قصیده گنی خلقلر بیک یاراتلر» دیگان ایدم، شوگا قارشى: «ای ابو سعید! مشورت قیلوچی کشی، سمادت برله هلاکت اورتاسنده آبدراب طوروچی کشیدر» دیدی. بوسوزنی ایشوووم برله بشارغه: «والله، سینک شوشی نثر برله بولغان شعرک، نظم برله بولغان شعرلرکندده گوزل!» دیدم.

هارون الرشید خلیفه نگ یروچیسى بولغان اسحاق الموصلى، اصمعی مجلسینه دوام ایته در و آندن بیک کوب نرسه لر حقنده فائده لانه در اییدی. سوک و قتلرده آرائری بوزولدی. اسحاق ایسه اوزینک استاذی اصمعی نی خلیفه هارون همده وزیر فضل بن ربیع حضورنده یامانلارغه باشلادی و هر وقت خلیفه ننگ کیفلی و قیننی نابوب: «اول اصمعی، نعمت و حرمت قدرینی بله طورغان کشی توگل اوزی بیک ساران، شکرانه سن. آکا کوره ابو عییده معمر بن المثنى یاخشى، بو بیک عقیف آدم، علمى د. تیران» دیب کوب سویلی طورغاچ اصمعی، خلیفه کوزندن توشدی و آنک اورنی ابو عییده گه بولدی.

اصمعی نگ نوادری بیک کوب. مثال ایچون بعض برلرینی مونده کوچره مز:

(۱) بر عرب، کیوملرنده بولغان بورچالرنی اولدره اما بتلرگه تیمیدر اییدی. مونگ سببى صورادم. عرب: «الک آتلی عسکرنی هلاک ایتارگه تیوشلی، حییه ولی عسکرنی بیگو آرتوگل» دیدی. (۲) بیک یالغانچی بر عرب که: «عمرکده برر درست سوز سویله گانک بارمی؟» دیگان ایدم. «درست، سوز سویله گان بولومدن قورقانم ایچون - یوق - دیب نه یته آلمیم» دیب جواب بیردی. (۳) بر عرب، نمازینی بیک اوزون ایتوب اوقی اییدی، یاتنده بولوچیلر اوز آرائرنده: «آی های بو آدم نمازنی بیک یاخشى اوقی ایکان» دیب سویلی باشلادیلر. عرب، شونی غنه ایشتمدی ده نماز آراسنده مونلرغه قاراب: «ئلی مین اوزم روزده!..» دیدی.

(آخری بار)

(۱) ویکن فی حق عثمان ان یکون منی «محرما» قتل فی الاشهر الحرم. یقال احرم الرجل اذا دخل فی الاشهر الحرم. وقد کان قتل عثمان فی ثمان عشرة خلت من ذی الحجة و ذوالحجة من الاشهر الحرم. نهة الاباء. ص ۱۵۳.

دینی و تاریخی، ملی و اجتماعی مسئلہ

۴

اسلام روحیہ ایران روحی غالب بولووی.

عصر لر دن برلی کو کالرگه اورنلاشوب، سکشوب کیلگان بر اعتقاد، ظاهرده ناشلانسهده روحلرده بولغان اثری تیزگنه بتمی، از قالدرمی بوغالا آلمی. اگرده مذکور اعتقاد سبیدن «ملت» لک تشکیل ایتولگان بولسه اول وقتده شول اعتقادنگ اثرینی بترو بیگردده مشکی بولادر. ملتنگ اجتماعی و روحانی توزولولری حقتدهغی تدقیق و تفتیشلر بو حقیقتی اثبات ایتلر. ایرانلیرنگ، اسلام دینی اوزاحتیاجلرینه و اوز عنعنلرینه اوخشاتورغہ طرشولرینگ سببیده اوشبو ایدی.

زردشت، ایرانده دنیاغہ کیلوب ایران روحیہ و ایران عنعنہسینه قولای بولغان بر «دین» نشر ایتکان ایدی. شول سببلی ایرانلیلر زردشت دینی محبت برله قارشو آغانلر ایدی. چونکہ بو «دین»، آلمرنگ روحی حاللرینه و عنعنلرینه بیک موافق ایدی.

اسلام، «قادیسیه» واقعهسندہ ایران دولتینه قطعی بر ضربه یاصغان بولسهده، خیال و سرلر دن عبارت بولغان بر «دین» گه الفت ایتکان ایرانلیلر اسلام دینی (نی قدر عالی بولسهده) بیک ساده (روحانی صنف برله عوام صنفینی آیرمی و دیننگ سرلرینی آکلونی روحانلر گه مانوپولیه ایتمی طورغان) بر «دین» تابدیلرده روحلرینه موافق کورمادیلر.

اسلام دینده بولغان عقیده لر و عمللرینی تکلفسز، بیک آز و بیکل کوردیلر. ایرانلیلر گه کوره «دین» اسملی بولغان نرسه بیک موکلی و بیک تکلفلی، سرلر و رمز لر برله طولی، جیتلرنگ ایسلرینی کیتارلک روشده طنطنہلی بولورغہ تیوشلی ایدی. ایرانده، «دین» برله «حکومت» بر نیگرگه بنا ایتلوب هر

ایکیسیده ایس کیتکچ روشده یوقاری طورالر، کشیلرده مہابت و سلطنت روشده کون کورہ لر ایدی. «قادیسیه»ده ایران حکومتی یمرلدی و آنک برله برلکده «دین» لریده بوزلدی، قوتدن توشدی. آلتون وکوش کیولرگه چوموب یوری طورغان ایران روحانلیری و ملکی مأمورلر، اشتانسز و یالان آباق یوری طورغان فردلر آراسندہ تقوالقدن باشقہ آیروملق بولماغان عربلر گه بندہ بولوب قالدیلر. موندرده روحانلک فلانلق یوق، اک زور دین باشلقلری بولغان خلیفہلری عادتی آدملر دن فرقسز بر حالده یوریدر ایدی.

ایرانلیلر بو اش گه رضا بولماسلر، عارلہ نسلرده قولدن دولت کیتکان، «دین» اسمینه هجوم ایتوگه امکان بئکان ایدی. شول سببلی ایرانلیلر، اوزلرینگ ایسکی عنعنہلرینی، عرف و عادتلرینی «دین» اسمی برله اسلام دیننه کرتورگه طریشدیلر، یا کاً مذہبلر و طریقتلر چغاردیلر و اوشبو سبیدن بر جان و بر تن بولغان مسلمانلرینی آیررغہ و تاراتورغہ بر آرموق بولدیلر. اسلام دینده ظاهر بولغان مذہبلرنگ هر بری ایرانده دنیاغہ کیلیدی و ایران مملکتندہ اوسدی و زور ایدی.

ایرانلیلر «استبداد» آستندہ تربیہ لہ نگان بر قوم بولوب اسلام ایسه استبدادنگ تمام دشمنی ایدی. دورت خلیفہ زمانندہ اسلام دنیا سی بو کونگی معنا برله تمام بر جمهوریت اصولینہ بنا ایتولگان ایدی. اسلام دینی عقل نیگرینہ بنا ایتلوب، خرافات و اوہام، رمز و سرلر برله هیچ بر اشی یوق ایدی.

ایرانلیلر طرفندن احداث ایتولگان امامت بحثی، استبدادنی ترکزو و اسلامده بولغان حریت و مساوات اصولینی یمر و ایچون ایدی. ایرانلیر مونی «دین» اسمندن احیا ایتدیلر، ایسکی ایرانلرده دستور العمل طوتولغان وارثلق اصولینہ بنا ایتوب اماملقنگ حضرت علی گه تیوش بولووی حقتده مسئلہ چیقاردیلر. ایرانلی، بر مستبدنی اوزینہ خداوند قیلورغہ و شول خداوند امرینہ کوره حتی جانبی یررگه حاضر ایدی. اوزینہ خداوند اعتقاد ایتکان بر مستبد

و اسلام دنیاسینه باشسزلق، نظامسزلق تاراتوب هر توری قته که باطردیار .

اسلام دیننده ظاهر بولغان دینی مذهبیرنگ بتونسی بولماسه ده کوبسی «دین» کیومی آستنده سیاسی آچونی آلو، ایران دولتی کبری آباقغه باصدرو و هیچ بولماسه اسلام دینتی کوبسی آزمی بوزو و شول طریق برله سیاسی انتقامنی یرینه کیترو قصدی برله میدانغه چیقدی. یاصالغان حدیثیرنگده کوبسی اوشبو مقصود برله ترتیب ایتلوب خلقلر آراسینه تارانلدی. اسلام دینینه یابشدیرلغان وهملر، خرافلرنگ منبعی ده اوشبو، یاصالغان حدیثلردر.

مثلا خلقلرنگ آقچه لرینی جیو و ییگل کسب برله دنیا کوتو وخلق ییلمکسندن کون کورو قصدی برله قبر یاینه کیلوب بنا سالار، قیمتلی پالاسلر، قندیلر برله زینتلیلرده شول قبرنی زیارت قیلو و آنک روحینه باغشلاب شونده مجاورلرکه نذرلر بیرو خسته لکلرکه شفا و هر توری قایغولرغه دوا ایکنانگی اوز اگیتلری آرقلی فاش قیللر، اطرافغه تارانلر. شوندن سوک بالا تانسو قلاوچی قسرخاتونلر، برد توری بلابلرله دوچار بولولچیلر کروان کروان بولوب کیلورگه باشیلر، صدقه لرینی نذر و قربانلرینی کیتروب بوشاتلر، قبرده رکوع حتی سجده قیلوب میت گه بالوارلر، ایشوک توپسالرینی یاتوب اوبه لر. تیکشروب قارالسو بواشنگ بتونسی «اذا تحریرتم فی الامور فاستعینوا من اهل القبور» قیلندن، یاصالغان حدیثلر بولادر. تعجب اورنی شولدرکه، شوشندی یاصالغان حدیثلرنگ ییک کوبسی تفسیر کتابلرینه کردی و حدیث علمنده بشوب یتیمگان کشیلر طرفندن حدیث قننده ترتیب ایتولگان اثرلرده اورن آلدی .

حقیقی اسلامی و رسول الله تبلیغ ایتکان شریقتی صاف و خالص حالنده اسلام دنیاسینه تبلیغ و اعلان قیلورغه، سلف عقیده سینی قویاش روشننده ایتوب کورساتورگه تیوشلی بولسه ده اسلام دنیاسنده شوشی خدمتی ایتوچی کورلمادی (ابن تیمیه مستثنی) اوزلرندن اولگی اصلسز و اساسسز نرسه لرینی تکرارلاب طورودن باشقه هنر بولمادی. بلکه مونلر اولگیلر طرفندن میدانغه قوبلغان خرافلر اوستینه دخی ده بر قدر خرافلر قوشدیلر، یرتقلرنی یرتقلر برله یامادیلر. وحدت وجود، اولیالرنی واسطه بلو، اولکلردن و شیخلردن مدد صوروا عقیده لرینی، قرآن کریمنی آرسطو فلسفه سینه تطبیق ایتونی شوشی اشدرکه مثال ایتارگه ممکن .

اگر حقیقت اسلام در جهان اینست

هزار خنده کند کفر بر مسلمانی.

اسلام دینی اوزینه ایهرگان کشیلرنگ هیچ برینه انسانلق

امریته کوره ابو مسلم خراسانینگ صوغشیلر نده اولدرلگان یوز مکر برله جانلردن باشقه مجرد شبهه برله آلتیوز مگ مسلمان بوغازلاووی روایت ایتولنه در. ایرانلیلر قاشنده امام برله خداوند سوزلری بر معناده استعمال قیلنه در و خداوند بولغان کشینگ الاهلی ده تجویز ایتولنه در. امام و خداوند بولغاندن سوک الاهلق درجه سی ده براق قالمیدر ایدی. بعض بر ایرانلیلرنگ حضرت علی و آندن سوک ابو مسلم خراسانینگ الوهیتلرینی دعوا قیله باشلاولرنده غی حکمت اوشبودر.

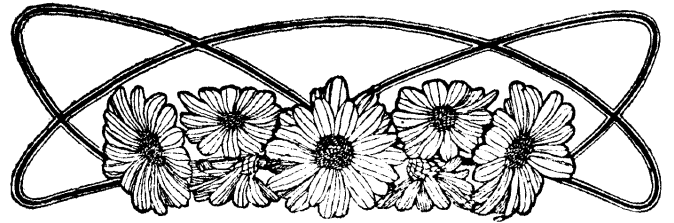
خارق عادت برله تعبیر ایتوله طورغان کرامت و کیرمهت برله اشی بولماغان اسلام دینینه باشلاب شوندی بر «کرامات» عقیده سینی کرتوچی ذات «المقنع» بولدی. هاشم بن حاکم اسمنده بولغان بو ذات، افراط درجه ده یه مسز بولغانلقدن پرده برله یوریدر ایدی و شول سبیلی «المقنع» دیب شهرت تابدی. شول زمانغه کوره علوم طبیعه ده بدطولاسی بولغان بو ایرانلی، اوزینگ عجیب هنرلرینی، خارق عادت معناسنده بولغان «کرامات» اسمی برله تارانلدی. ساده خلقلر موکا اشاندیلر و عنوم طبیعه گه بنا قیلنغان هنرلرینی «کرامات اولیا» صفتی برله قبول ایتدیلر.

خلقلرنگ روحی حاللرینی یاخشی تانوب آغاندن سوک «المقنع»، «ولی» لک برله گنه قناعت ایتمی، اوزینی الاهلک درجه سینه مندردی. قارا و نادان خلق آراسنده موکا اشانوجیلر کوب بولدی. حتی مونگ اوستینه بیارلکان اسلام عسکری اوچ مرتبه بوزولدی. دورتچی مرتبه بیارلکان عسکر طرفندن مغلوب بولوب اولدی ایسه ده ایگوب قالدیرغان ایگونی بتونلای بتمادی. نادان خلق آراسنده بولغان مریدلرنده صاقلانوب قالدی. خوارزم طرفنده ظاهر بولغان «زادقه». اوشبو مریدلرنگ مریدلری ایدی.

اسلام دینی شایع بولمازدن بر آز وقتلر مقدم. ایرانده ظاهر بولغان «مزدک»، بایلقده و خانولرده اشترک مسلکینی تاسیس ایتکان ایدی. زادقه ایسه اوشبو مسلکینی اسلامغه کورتورگه طرشوچیلردندر .

موندن سوک «مازاندران» ده «بابک» اسمنده بر ذات ظاهر بولوب تاسخ عقیده سینی اسلاملر آراسینه تاراتو اجتهادینی کوردی. بابک، حرمیه مجوسلرینه منسوب بر آدم ایدی. بابک مسلکینه کوره آدم بالاسی ایچون حرام نهرسه بوق ایدی. عباسی خلیفه لگی ایچکی صوغشیلر سبیلی کوچسز قالوندن فائده له نوب بابک، ایران سلطنتینی ترگرو حقه ده طریشدی و اوزینه ییک کوب کشیلر ایه رتوب «مازاندران» ولایتده بر قلعه ده نعوب آلدیلر. بابک، شوشی اورنده یکریمی یل قدر یاشادی و قیلماغان بر ردالتنی قالدیرمادی. موندن سوک ایران ایچندن «قرامط» لر ظاهر بولدیلر

فوقنده بر وظیفه بیرگانی یوق ایدی، بواش بتونلای اسلام دینینه خلاف بر اندر. رسول الله حضرتلری نبوت ماده سندن باشقه اورنده باشقه انسانلردن آیروملغی یوق ایکناندکنی اعلان ایکنانلگی معلوم.

صوغش حقنده فنی محاکمه (۱)

یازوجیسی نیقولای ماروزوف. ترجمه ایجوچیسی حسین مقصدوف.

II

یلگیلی ئیغویستلر (۲) باشقلر نی آواجان بولماغانغ و حشیلک زمانده بیکیش اوز آرا صوغشقلر هم شوندن آنلر هم بوننده اوزلرون اوترگانلر بولورغه تیوش. اما اوز اینتیرسلرون مدافعه قیلغانده صوغشرغه اومطلماعانلر، سلامت بولوب قالایرگانلر. بونگ نتیجه سی شول: طومشدن ئیغویستلر و حشیلک زمانده نوق اوز اوزلرن بتره باروب اورچی آلماعانلر. کیلهچک بونلرده آنلر اورنینه، یاقنلرینگ شادقلر نده قایغولرنده کوتهرشوجیلر هم ایذگولک برله طوغریلقغه یوغملیلر قالعانلر.

بوندن باشقه صوغشقلر ایر برله خاتونلک اوز آرا صایلاشوب قوشولولورینه ده کوب تاثیر قیلدیبار. بو داروبین قاعده سی بونچه صوغشیدن صوگ «تکامل حیاتک» ایکنجی الوغ عاملی. بورن زمان خاتونلری اوزلرینگ طبیعتلری بونچه وقت وقت یوکلی ولوه هم بالا آصراو سبیلی اوز قبیله سنده گی ایرلرگه صغورغه مجبور بولسولرده هم عقل یاغندن بیک توبه ن درجده طورسه لرده، ایرلردن ایرتیرک یومشاق کوگلیکنی «یورتوچیلر نی» اوزلرنده حاصل قیلدیبار. هم ایرلرینگ صوغشقلرینه سبره ک قاتشعلر ایدی. لکن طوقاوسز صوغشقلر آرنکده، تن و روح ترقیسینه کوب تاثیر قیلدیبار. هر بوون صاین اوله نو یاشنده گی ایرلر طائفه سندن یارطیسی یا آرطغرانی اوز اوزلرون قروب بترو سبیلی خاتونلر کوب عصرلر اچنده ایرلردن کوب آرتق بولالر ایدی. شوندن طبیعی ملایر اقلری هم گوزله ره کلریگنه بارچه قالغان ایرلر نی اوزلرینه قاراطالر ایدی. اما سویکمسزلری ایرگه چقمیچه قالالر ایدی.

شولای ایگ یاخشی خاتونلر نی صایلاب آو کوب خاتونغه

(۱) باشی ۱ نچی نومیرده.

(۲) ئیغویترم: مین مینلک، اوزن اوزی سو بو.

اوله نو عادت ی بولغانده اوز نتیجه سون بوردی. چونکه اول وقتده خاتونلرینگ یاغملیرانی هم ملایمره گی اوز ایرلرندن کوبره ک سودرله ایدی. اگرده خاتونلر برله ایرلر تیگز بولسولر ایدی اول وقتده بتون قبیله لرنده گی ایگ قویطی خاتون اولده ایرگه چغار ایدی هم اوزینگ قویطی صفتلرون نسلگه طاراتور ایدی. شولای ایتوب ایرلر صوغشی خاتونلر ته تنده و روحنده ایگ یاخشی صفتلر نی ترقی ایتدردی. اگرده حاضر بز آنلر نی شول جهتدن اوزلردن آله کوره بز ایگان بو بارده صوغش سبیلی بولغان اش. آنلرینگ آرتقلقاری بزدن طاغی کوبره ک بولور ایدی. اگرده آنانکده آنانگده روح و تن صفتلرون «یورتوچیلر» ایر بالاغده قز بالاغده بر تیگز کوچمه سلر ایدی. اگر نله ب کیله چه ک بونلرده ایر برله خاتونلر تیگوزله مه سلر ایدی.

بورن زمانده غی برهم برهم اوز آرا صوغشقلرینگ کشینی حالدن طایدرا طورغان آورو بولماغانقلری بوندن دخیده آکلانا. آلا ر ئیغویترم حالتندن آلتروئیزم حالتنه کوچکانده روحنگ تکامل و ترقیسینه بیک کوچلی عامل بولغانلر. کشیلر نی برگه او یوشدر رغه ده جماعت بولوب طور رغه ده شول صوغشقلر وق سبیلی بولدی، گرچه اول جماعت بولوب طور و باشده حاضرگی بزنگ طور مشقه اوخشاماسده هم حاضر بز تصور قیلا تورغان ایدیالندن (۱) بیک یراق بولسده.

بورن زمانده غی ئیغویستلر هر وقت اوز آرا صوغشوب تیره یاقده بر برلرون آروغه بتره لر ایدی، آرا ده بره و بارچه سون یگوب قاله ایدی. اول صوغشمیچه تری قالغان بارچه بواش خلقنی یگوب اوزینه بوی صوندروب آنلرغه پادشاه بولا ایدی. شولای ایتوب کچکنه مملکتلر طوغدیبار. حاضر آندی مملکتلر نی آفریقانگ اورطاسنده آدم ایتمی آشی طورغان خلق آراسنده بلسکه اوچراطورغه ممکن.

بو وقتدن صوگ صوغش اوزینگ بارشنده یاکتی برتوس آلا. بونده بورن زمانده غی کشیلرینگ اوز آرا برهم برهم صوغشولری اورنینه کچکنه دولتلر صوغشا باشیلر. کشیلرینگ برهم برهم صوغشولری اورنینه کتو کتو صوغشقلر باشلانا. بونده صوغشچانلر کوبره ک صوغشقلرغه کوره کوبره ک قلوب اوز قویطی صفتلرون نسلگه جایا آیلر. بو صوغشقلر ایمدی اوز آرا ده غی جانجالدن غنه بولمیچه، کورشی دولتلرده گی کشیلر نی دشمان کورودن هم امیرلرینگ اوز کوچلرن و نفوذلرون کیگیتورگه تلاودن قوزغالا باشلادیبار. شول مقصد اوچون امیرلر توری بهانه لر قویالر ایدی. هم دشماننی طالاولر برله قزقدروب خلقنی صوغشقه اوندیلر ایدی.

(۱) ایدیال: غایه خیالیه.

نیغویز ماسون یورتو چیلرنی شول قدر کوب قردی هم ضعیفه ندر دیکه آنلرنگ قاندرلی برله کورده شو فقط عالی فکر هم تریه تاثیراتی برله گنده ممکن بولدی .

بو تاثیرات آنادن بالاغه کوچمی طورغان بولسه ده آنی هر بوونده یا کور تو ممکن بولدی مثلا بر تلگه اوگره نو کبک .

اگرده بو شولای بولسه نی اوچون صوگ مین مونی بازغان چاغنده بتون آوروپاده هیچ دنیا یارانغاندن بیرلی بولماغان اینک قانی صوغش کورلدی ؟

یوق ئلده آخری صوغشلیر ایکنجی بر تاریخی بوموشلرون توگه لهب بترمه گانلر، بر بتون جهان دولتی طورغزا آلمانلر. هیچ شک یوق که بو حاضرگی صوغش گیرمان دولتینگ شوندهی اومطلووندن قوزغالغان هم باشقه برنجی قلاص دولترینگ بو کارغه بیک نق قارشى طورولری ده شونی آکلته . قالغانی بر صلطاوغنه، آنلر بونجه سویله وی ده طورمی .

هر الوغ دولتینگ تاریخی اوسوی اکر نه ب اوزیرن آرتدروده در . آنک طبیعی چیگی بتون کره ارض . اما باشقه چیکر مثلا : بوتن خلق ، باشقه بر آنلر وقتلی باصقچلرغنه ، آساندن فرصت بولغانده حکومتلر هر وقت آطالاب اوزلر . مونه ئیدن تاریخ باشلانمادن آلب تا بو کونگه چه بارچه الوغ دولتلر صوغش هنرنده بر برسون اوزارغه طرشلر . هم بو اشنی اوزلرون دشمانلردن صاقلار اوچون دیب سویلدر . اما بره وده به رلورگه اوبلاماغنده نیگه شوندی مشقتک ؟ بونی ایشورگه بیک فزق طویولا ایدی اما حاضر سرنی فیغا (۱) یافراغی آستینه به شرو بر کولکلگی گنه

بزنگ اوچون حاضرگی صوغشنگ اهمیتی شونده، اول بزنگ آرامزده آدم اوغللرینگ کیله چک بارشی اوچون ضررلی بولغان کوب خیاللرنی هم کیره کسز فکرلرنی یمردی .

ایک الک اگرده سز «هر الوغ دولت بتون جهان ایپریاسی بولورغه اومطولا» دیگان مینم فکرمه قوشماسه کزده . بایطاق جماعت هم حکومت ایرلرینگ «کچکنه دولتلر الوغ دولتلر یانونده طنچ ، ایرکلی هم مستقل طوره آلار» دیگان ئلککی خیاللرون «یا کلس بولغان» دیب اعتراف ایتارسز . باقکر بیلگیباغه ، برنیچه آظنه اچنده نیندهی حالگه توشدی . اویلاب باقکر صیربیا (۲) نی بولورایدی اگرده روسیه ابک کیره کلی مامیننده بارچه اوستریا عسکرون اوز اوستینه آدارماسه ایدی . شولایوق باشقه کچکنه

(۱) بر باشرلگان سر کورنوب طورسه ، اول فیغا یافراغی برله قایلانغان دیب ایتوله .

(۲) بو مقاله صوغشنگ باشنده یازلان .

بو چاقده غی صوغشلیر پادشاهلقلرنگ تر قیسینه طوغش یدن طوغری سیبچی بولیدلر . کچکنه مستقل دولتلر صوغشده ییگوب بر بر آرطلی بته باشلادیلر . غالب دولتلر الوغایوب قالدیلر تاریخی آطالاسلارنی تیکشروب باقغانده بو دولتلرنگ هر عصر صاین اوزگارشی بیک آچیق کورونه . شونک برله برگه مملکتلرنگ چیکلری یراغان صاین قاطی اداره اکر نه ب بومشارا باردی هم کشیلرنگ بسیخیا سینیک تر قیسی نسبتنده حا کمیت ده کوب اوزگاردی . آچیق کورونه که بز ایتوب اوزغان مملکتلرنگ اکر نه ب الوغایوبوی یوزاریده تعریف قیلغان اصطلاح بونجه شولایوق بر یاقلی اش . شوندن اول خالقنگ جماعت بولوب طورونده عصرلر اوزغاج بیک تیره اوزگارشلر یاساسه کیره ک . هم کیله چکده هر بر یاقلی اش شیکلی اول آتق نتیجه سون چغاروب اوز اوزیدن طوقطاسه کیره ک . بو نتیجه شولیکه : بر بتون جهان دولتی طورغزو . فرصت طابقان صاین بورتی رومادن آلب بارچه کوچلی ایمپریالر ، الوغ قارل و ناپالیون ایمپریالر کبک شوکارغه آچقندن آچیق امدلیدلر . مگر ئلکده بولغان بیک یراق مسافهلر هم دنیا یوزنده گی اوزا آلماسدای کبرتهلر آتق نتیجه نی طودررغه بلغادیلر . دخی بوگا آتق عصرلرده ایکنجی بر کبرته چیقدی . بیک یش حتی اوزلکسز صوغشلیر هر وقت بر یاقلی اشله ب آدم بالارنده صوغشچان خلقنی شول قدر آرچیدیلر که اختیاری صوغش فرقهلری تشکیل ایتهرگه بیک آور بولدی . الگرده ک طالواوغنه قزقدروب عسکرنی بیک بیکل حیوب بولا ایدی . صوگراق بیوک ایدیالر (۱) اوچونده اختیاری صوغشوی طابلمی باشلادی . اورطا عصرلرده سونوب بارا طورغان صوغشچانلقنی قوزغاو اوچون دیننی غایه ایتوب طوطسه لرده اولده طورا بارا کوب فایده بیرمه دی . اختیارا عسکرگه کروچیلر مدنی آوروپا مملکتلرنده شول قدر آزایدی که حکومتلرگه اوز دولتلرون آرتدر اوچون توگل حتی دشمان تجاوزندن صاقلانور اوچونده جبراعسکر آلودن باشقه یول قالمادی . بو چاقندن صوگ صوغش اوزینک بر یاقلی اش بولوب آدم بسیخیا سینی اوزگارتون یوغالتدی ، حاضرگی طوبلردن صوغشچان کشیلرده صوغشچان توگلرده بر تیگر قرولاز . صوغش ، طوب برله کشیلرگه فایده سز یاره لر یاعاب آنلرده وقت لیغنه هر نرسه نی یمر و هوسن قوزغی ، مملکتلرنی کیکایته دخی به مسزره ک خاتونلر ایرسز وبالا چاغاسز قالو سبیلی آنلرنگ کوزه لاکلرون بیگره کده آطدرار . بوندن نیندهی آتق نتیجه چغاروب بولا ؟

اختیاری عسکریتوشماو بیک آچیق بزگه کورسه ته که صوغش اوزینک بارشنده اوز رولن اویتاب بتردی . اول کشیلرده حیوان

(۱) ایدیبا : فکر ، اوی ، خیال .

چیتونله شدره گنه، آنی ایوولیوتسیانک ایکی باش مقصدینه (یا اوزی آرقلی یا باشقه بر انسانیتلی طریق برله) ایرشوگنه طوقططور. آنلر بوینچه بز بر طوقطامی سویلهب کیدلک. بوسی: آدم اوغلینک ایغونیزم اینیرگیاسندن بتونلهی قو طولدی. ایکنچیسی: یر یوزنده گی بارچه ملتنگ و قومنگ بر بر گه لک قوشملی بتونلکده برله شووی آننگ صزلغان چیکلری (قونظرلری) «یولی سیزار» هم ناپالیون کبک سر عسکرلرگه بتون جهان ایمپیریاسی فورماسنده فرض ایتوله ایدی. اما واشغتون کبک الوغ جماعت ایرلرینه بتون جهان قوشما اشتانلر فورماسنده طویولا ایدی.

بو فورمارنگ قایوسینه، یراق کیله چکده ایرشولور، آنی کیله چنک اوزینگنه کورساتور. اگرده بز بوندنده قانلیراق یا کئی صوغشلرنی تله مه ساک بز گه صوغش بتکاج مملکتلر آراسنده غی قوشولورنی بوزارغه توگل اما توری یوللر برله کیگاتورگه، هم اوز حکملرون توری مملکتده طوروچی خلق آراسینه اوتکاره آلا طورغان دائمی و مجبوری مؤسسeler برله نغایتورغه کیرهک. بلکه شونده صوغش آدم اوغللرینگ روح هم معیشت ایوولیوتسیالری اوجون آرتق کیرهکده بولماس... اما بو بیلگی شول وقتده غنه ممکن اگرده بزده، قات قات ایکنامچه التروئیزمنی یورتوچیلر، ایغونیزمنی یورتوچیلردن اوستون چققان بولسeler.

بارمی بوکارغه بر بر اشاره؟

میگا قالسه بار. هم بز بو صوغشارده یاخشلقنک اوصاللق برله کوره شوینه کوب کشیلرنگ کولکلرنده بر توری اوزگارش پیدا بولغان کوره بز. ئلله حاضر صوغشوچی عسکر برله برگه اونار مکهلب شفقت سکلری صوغش یرینه اومظلمیلرمی؟ ئلله نیچه مکهلب طیبیلر اوز هم دشمان عسکرینگ یارالرون کونی تونی بتونلای خالدن طایغانچه به یلهب طورمیلرمی؟

حاضرگی مدیتلی خلقنک صوغشارنده ایس کیتکچ بر برسینه قارشی کیله طورغان اشلر بار.

بر بولک کشیلر هیچ طوقطاوز بر برسون یارالاب طور. ایکنچیسی آلارنی توزه تورگه طروش! بوبولکلر ایکاوی ده بر برینه دشمانلرده توگل، برگه بیک طاطو طورلر. هم شولا بوق حاضرگی صوغشارنگ سلطاولری ده یاطوب طوغری همتلی قوتقارو اویلاری یا که ملتارنگ بر برسینه یازدم یرشولری بولا. ایمدی بونده ئلککی شخصی مین مینلکنی ملی مین مینلک آماشدر، بو ایدی یازطیلاب آلتروئیزم بولا، یعنی بو کیله چکده ملت آورماسینه باقیچه بر بولغان آدم بالاسی طورمشینگ یاخشروی یولنده آطلاب اوزا طورغان بر باصقچ بولا.

بو ایدی صوغشارنگ یر یوزنده باش ایوولیوتسیا رولن اویناب

دولتلرده اگرده اولوغ دولتنگ جهان خوجه لغینه اومطولغان چاقده آننگ یولنده طورسeler شکسز خرابه حالینه کیتورلورلر. حاضر کچکنه دولتلرگه سلامت قوتولور اوچون بر گنه یول قالا: اوز آرا برله شوب بر الوغ دولتنگ اچکی حالی کوتارگانه آنک حمایه سینه صغفورغه. حاضرگی صوغش الوغ دولتارنگده اوز آرا کیلوشوب اتفاق یامیچه یاشی آماولرین کورساتدی. الوغ یریتانیا اوزی دیکگلر برله جولغانوب صاقلانسهده اوزینگ برونئی سیستماسندن «گوزل بالغزلقدن» واز کیچه رگه مجبور بولدی. بو صوغشنگ طاغی برسقن ایتوب اوتیک، اول: «اگر طاطولوق تله سهک صوغش حاضرله» دیگان برونئی روم پارادوقسینگ (۱) یالغانلغن بار نرسدن آچق کورستدی. حاضر هر کیم قچقروپ ایته آلا «صوغشقه آنوقلان سن البته، آنی طابارسن» دیب بو هم عقاغهده موافق.

بو صوغش طاغی بر خیالی یرمردی: بوگا چاقلی بارچه نرسنه یرمه طورغان قورالدر چیکدن طش مکمل بولغانغه کوره صوغشغه تیز ممکن بولماس ایندی دیب یشقنه سویلیر ایدی. اما بز حاضر بوناردن صوغشنگ ترتیبی گنه آماشونئی کوره بز. کشین قرا طورغان پولیموتلر هم شرانپیل صوغشوچی عسکرنی یر یوزندن طرانشیلرغه کوچردی. حاضر چغا طورغان صو آستی کیمه لری یتارلک کوب بولا باشلاغاچ زرهلی ايسقادر کیمه لرون هم الوغ قریسرلرنی توزدرماسلر. آنلر اورینه اوزلری برله برگه کچکنه مگر تیز یوزه طورغان صوغش کیمه لری قالورلر. بوندن الوغ بریتانیاک آطالر الوشینگنه فایده لنور. آننگ یرلرینه آورویاده آفسترایاده هم آفریقاده دشمان عسکرون توشررگه ممکن بولماس. اما هندستان اوز کوچی برله اوزن صاقلی آغانچه قورقنبلی حالده بولور.

حاضرگی ایراپلانلر، هوا کیمه لری کبک اوچا طورغان آپراطلر، بشدوق اویلاغانچه کوزه توب، تیکشروب یوررگه گنه یاراقلی بولوب چیقیدیلر. اما آلارنی کوچلی جیمرو قورالینه اینلدررگه طرشولر بارده بوشقه بولدی. گیرمان سیپیلنلری اوزلرینگ الوغلقلرینه باقمیچه صوغش حرکتلرنده بر خولیفانلق غنه کورسه تدیلر، اما صوغشنگ بارشینه هم آننگ نتیجه سینه هیچ تأثیر قیلا آما دیلر. دخی ده هوا کیمه سون الکان بولغان صاین یر اوستندن ییگره کده یوغاریدن طوروب الکترو ییگره ک. یوغاریده یکل و جیتز آیروبلان آننگ آیله نه سنده نه من قارلیغاچ اولکان و آور قوش یاتنده اوچوب یوری.

الحاصل جیمروچی قوراللرنی مکمللشدرو صوغشنی

(۱) پارادوقس: بر برینه خلاف جملهلر ایله تعبیر ایتولگان فکر.

و فلسفه نقطه نظر نندن غایت درجده مهم شیلردن محروم قالدیروب اغنیا و معتبران صنفندن شردمه قلیله معیتله شتائیه (قستاو) لرده گی مسجدرکه باروکی بی هوده مشقتله تکلیف ایتکوچی علامه لر (!) کوز او کمزده در.

عصر سعادتده عید نمازلرینه خاتونلر و صییلرده هیچ بر ممانتسز حاضر اولوب جناب رسالت علیه اکل النجیه حضرتلری بالذات خاتونلر جماعتیه تذکیر و توصیه ده بولندیغی (۱) نظر اعتبارغه آنسه بویه اختصاصلرک مشروع و معقول اشلر جمله سندن حسابلا نووی ده شبهه لی اولسه کیره ک.

علملر مزه بحسب الامکان دین مبینی خرافات و بدعتلردن تصفییه، لزومسز تشدیدات و تصییقاتلردن تخلیه ایتمه ک و جیبه ذمه لرینک ایگ الوغلر نندن اولدیغی حالده بویه خلاف سنت شیلری ساده دل عواملره مشروعیت ماسکاسی آستنده تلقین ایدوب اوزوالدیلی راه حقیقتدن تغلیط ایتدیکلرینه برابر شرعاً اصلا ازومی اولمیان مشقتلری یوکلله توکی معناسز معامله لرکه نهایت بیریلوکه وقت بیتمادیعی؟ عجیبا!!

آقولا صحرا سنده مدرس: سید خواجه توره جانف.

عبرتلی سوزلر:

فضیانتک درستی، دشمن طرفندن اقرار قیلنغانیدر.

دنیاده اگ ییکل اش. باشقه لرغه عقل بیرو. وعظ هم نصیحت قیلو، موندن صوگ اگ ییکل اش آدم لر نی اتقاد ایتودر.

بیک کوب تشیلر کورله درکه دوستلری یوقلغندن زارلانار لکن بو عقلیللق توگل، اصل زارلانورغه تیوشلی اش ایسه دشمنلر بولماویدر.

یامان اشلر یا بیک آچلردن یا که بیک طوقلردن بولادر.

قولده بولغانتی یوغالتماو، قولده بولماغانتی تابوغه کورد. فائده لیره ک.

آدم بالاسینک دشمنی اوزیتک قارنیدر.

(۱) مشکاة المصابیح ج ۱ ص ۲۲۶

بترگانلرون کورسه ته. آلر ئلده آقملق نتیجه لرینه ایرشکانلری بوق، آلایده بولسه کشی جاننده یاکی عظمتلی طویغو اورلقلرون، شب کنه اورچرکه یول آچدیله. اول اورلقلر، آغم صولر بک کشی قانون آغزمیچه، بتون دیکگلر چاقلی مختلر چیکدرمیچه آدم اوغلینک ابولویوتسیاسون اوچلارلر.

«روسکی ویدوموستی». ۱۹۱۵ نجی یل - ۳۰ نجی نومیر.

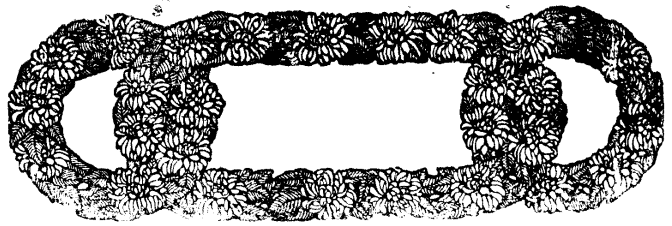
عید نمازنده سنت که خلاف بر عادت

عصر سعادتده عید نمازی مسجد نبویدن ۱۰۰۰ آرشین مسافه یرافده، کثیر بن الصمات نام ذاتک یورتینه یاقین بر صحرا ده اوقه لدیغی، صووق یا که قاتمی یاغمورلرکی شرعی تذکر بولماغانده مسجده عید نمازی اوقلوه جناب رسالتدن مساعده ایدلمدیگی، ارتحال رسول الله دن صوگده سلفاً و خلفاً اهل مدینه عید نمازلرینی، تبرکا عیدگاه رسوله اوقولری، شو عید گهده مروان بن الحکیم نام والی طرفندن منبر اشله تلدیگی احادیث صحیحه (۱) و شروخندن (۲) آچق صورتده آکلنماقده در. شو احادیث صحیحه به موافق تا مجتهدین کرام حضرتلری عید نمازین صحرا ده اوقو سنت، صووق یا که قاتمی یاغمور شکللی عذرلر بولماغانده مسجده اوقو سنت که خلاف، یاغز بو حکمدن بیت الحرام ایله بیت المقدس مسجدری گنه مستنا بولوب اوده بو ایکی مسجده کال شرافتار نندن دیه ییاناتده بولنمش لردر (۳). عین زمانمزده ایسه بو سنت قدسه بی رعایه ایتمک روسیه مسلمانلرینک ایچنده دینی و دنیاوی جهندن آزچوق ایلرویه کیتمه کده اولان تاتازلرده هم مع التأسف بیک جزئی بر حالده کورلدیگی کبی قازاق صحرا سنده بسوتن متروک ده توغروسی بونک خلافی عادت مستمره حکمینه کیرمشدر. شویله که ۵۰-۶۰ چاقرم مسافه یرافده غی یا بلاغلر نندن ۳۰-۳۵ درجه اسسیلکده «مسجده دن باشقه یرده عید نمازین اوقو درست اولمیدر. بنا علیه مطلقاً مسجده باررغه کیردک» دیه مسلمانلرک قسم اعظمین تشکیل ایتمه کده اولان فقرا و ضعفاری دعوت مسلمینه اشتراک و استماع موعظه ایله انتفاع کبی وقتلی اولدیغیله برابر مصلحت

(۱) صحیح البخاری ج ۲ ص ۱۹

(۲) عمدة القاری ج ۳ ص ۳۶۸-۳۷۰

(۳) مرقة المفاتیح ج ۳ ص ۲۴۵

جاهلانا تعصب غه مثال

(دینی و اجتماعی)

«بخارا» شهرنگ اوراملرینه اوشبو مضمونده بر اعلان باشدرلغان ایدی: «یاکئی چقغان جدیدلر، بالارمزننگ اعتقادلرینی بوزالر، مونلر حضورلر نده هیچ کیم بالاسینی اوقوتماسون، اوقوتسه شول کیشینی اولدره چکمز، جدیدلر جیولشوب اوطورماسونلر اگرده جیولشوب اوطورسه لر بز آنلرنگ باشلرینی کیسارمز، جدیدلر نماز برله روزهنی، زکاتنی اوته میلر، مونلر کافرلر، قانلری حلال» (بو اعلانه بر حدیث ده یازلغان).

باشقه مملکتلرده موندی معناسز، املاسی بوزوق، احقاق علامتی بولغان اعلانلر، یازولرنگ اهمیتلری بولماسه ده بخارا کبک اورنده افکار عمومیه نگ موندن متاثر بولووی ممکن. شول سببلی موندی جاهلانا تعصب غه قارشو التفات ایتمی قالو بزنگ ایچون ممکن توکل.

یازو یازا بلعی طوروب شوشندی اعلان یازوچیلر غه «جدید» لرنگ مسلکلیریندی نرسه دن عبارت ایکانلگینی بلدررکه حاجت بار.

بخارایلرنگ تجارت، اخلاق و علم، صنعت و هنر، معیشت جهتلر نده بتونلای آرتده قالغانلرینی «اعلان» یازوچیلر بلماسه لرده باشقه لر بله لر. تجارت میدانلر نده، تحصیل مدرسه لر نده، اخلاق طوغورلر نده اوز اشلریننگ فائده سینی و ضررینی بر یهودی قدر بلوچی آکلی کشیمز یوق. دنیانگ تیلیفون و تیلیغراف هم ده تیمور یوللر کبک فنی معجزه لرینی کوروب ده شونلرنگ سرلرینی اوگره نورکه طریشوچی آدممز یوق. حتی مدرسه لر مزن دن جیقوب ده بر جماعتنگ کافرلگینی اعلان ایتوچیلر مزده درست یازا بل میلر.

شول حالنی یاراتوب، موندن رضا بولوب طوروچی برکنه مسلمان ده بولماسه کیره ک. مونه شوشی روشده بولغان اجتماعی خسته لکرمز که دوا ازله وچیلر «جدید» لر (یا گالر) در.

جدیدلر (یا گالر): «ملتمز، خلقمزننگ بو درجه ده توبان قالورینه، شوشی مرتبه ده یامان کونلر که توشولرینه نادانقلری سبب بولدی، بزنگ ایچون اوقو، علم و معرفت که یابشو لازم، وطنمز

مملکتمز و ماتمز علم نوری برله یاقترسون، دین هم دنیا علملری برله جهازلانسون. بو حال ایندی بزنگ ایچون فرض بولدی، ایسکی مکتبلر ده سیگر یلر اوقوب ده ایران خلقلریننگ ایچیکلک و عشق کبک سفاهتلر ندن عبارت بولغان ادبیاتندن باشقه نی بلماوچی بالارمز یا کئی مکتبلر که کروب دین هم دنیا ایچون فائده بیره طورغان لازم نرسه لر نی اوقوسونلر، حساب و یازو بلسونلر، دووت تورلی فن اوقور ایچون مدرسه لر مزده اون سیگر یل یاتوچی شاگردلر مز اون ایکی یل مدتده تمام شرطینه یتشدروب اون بیش فن اوگره نسونلر، مدرسه دن جیقوب ده باشقه لر نی ا کفار قیلوب توکل بلکه مسلمان قیلوب اعلان یازوچیلر مزننگ املالری کشی کولدرلرک درجه ده بوزوق بولماسون، سودالرمز، هنر و صناعتمز، ایگو نیچیک اشلر مز بو کونگی کبک زبون حالده طورماسون بلکه توزه لسون یاخشیلانسون!» دیلر. مونه «جدید» (یا گالر) شوشی روشده سویلیر و شوشی یولده یوریلر.

اوشبو مقصود مز غه ایرشور ایچون بز «جدید» (یا گالر) لر «بخارا» ده مکتبلر آجیق لکن بخارا حکومتی نیندی فلسفه که کوره در بزنگ مکتبلر مزننگ دوامینه مساعده قیلما دی، یاشاتمادی. شول کوندن بیرلی بز مکتب سز قالدق.

موندن سوک: «مکتب یولی برله بولماسه باشقه بر یول برله طرشوب قاریق!» دیب تجارت یولینه کردک و بخارا حکومتندن رخصت آلوب بر کتبا بچیلق شرکتی و بر قوماچ نرسه سی شرکتی توزودک.

کتبخانه مزده غزته و ژورناللر برله برلکده حدیث و تفسیر هم ده درس کتابلری کیتروب ایسکی مدرسه لرنگ شاگردلرینه اوچوز حق برله درس کتابلری ساتدرمز. قوماچ شرکتی دخی اوز ماللرینی اوچوز بها برله ساتوب فائده سینی بیک کوبسی «جدید» بولمغان شریک لر آراسینه تقسیم ایتوب (بولوب) طورادر. دیمک بزنگ اجتهاد مزن دن «جدید» بولماغان و «جدید» لر نی یاراتمی طورغان آدملر فائده له نهلر.

ایندی «جدید» لک مسلک نده بولغانلرنگ اوز حاللرینی ده بر آز تعریف قیلق:

بو «جدید» لرنگ کوبره کاری ایسکی مدرسه لر ده، درس لرینی اک یاخشی روشده تمام ایتوچیلر بولوب آرالر نده بو کونده زور مدرسلر و عالملر بار. مونلر تفسیر و حدیث درس لری اوقوتلر، اوقوتماغانلری ده درس اوقوتو لازم بولغانده اوقوتور غه مقتدرلر. مونلر یوزلر برله حدیث شریفلر نی خطاسز یادلاغانلر و درست آکلیر.

ایندی، پیغمبر دن روایت ایتوله طورغان بر حدیثی ده درست

جزا بیرماسون بلکه نصیحت یوزندن آنلرغه، «سز، موندی فتنه‌لر قوزغاتوب یورمه‌کُر، موندی یوق اشلر برله شغلا نواورنده مکتب‌گه کروپ یازو اوگره‌کُر. املاکُرنی توزه‌نکر، شوندن صولک علملری کامل آدملر حضورینه باروب تفسیر و حدیث اوقوکر!» دیسون...

عبدالرؤف فطرت. («آچیق سوز» غرته‌سندن آندی).

بالاوز حقنده

(اقتصادی)

زور صوغشنک تاثیر برله، شوشی کونده روسیه مملکتنده کوب نرسه‌لرگه قحطلق بولغان کبک، قورتجیلیق کسبنده ایک کیره‌کلی ماده بولغان «بالاوز» غده قحطلق باشلانندی.

بزنگ روسیه مملکتنده بالاوز، باشلیجه ایکی نرسه‌گه کته. برسی: خرستیانلرنگ عبادت خانهلرنده یاغلا طورغان بالاوز شه‌ملرگه. ایکنجی: قورتجیلیق کسبنده گی رامق‌لی اومارتلرغه استعمال ایتوله طورغان «صنی بالاوز» لرغه.

بالاوزنی اشچی قورتقنه اشلی، بال قورتی، اوچ قسم بولا: آنا قورت، آنا قورت، اشچی قورت. که‌ره‌ز. بالاوز، اشچی قورتلرنگ تهلرندن بلکه مای و تیرلرندن چغا. چونکه کیره‌ک نیندی بولسون، هر بر بال قورتینگ گه‌وده‌سی، باشلیجه ۲ قسم‌گه بولنه. آل یاق و آرت سان. آرت سانده بربرینه یاروم کیگروب قوبلغان بالداق ره‌وشنده تزمه‌لی یشه ۴ بولمه بولا. مذکور بولمتنگ (۲-۳)نجی تزمه‌لرنده بولسه کیره‌ک) ۵ تورغان پوچاقلی بالاوز اشلی ۲ Пластинка سی - قاتلاوی بار. مونه شوشی قاتلاولرنگ آستقی طرفندن یاخشی هوانک، کوب آزقنک تاثیر برله بالاوز ماده‌سی اشله‌نوب چغا. بالاوز ماده‌سی عادی کوزگه، واق بالی قابی ره‌وشنده کورنسه‌ده، میکراسکوب برله قاراغانده ۵ پوچاقلی بر قالبدن اشله‌نوب چقغان بر ماده ایکاملگی، یک آچیق کورله. مونه شوشی بالاوز ماده‌سندن قورتلر، بالا قورتلرنگ یاردمی برله، ایک اول که‌ره‌زنگ توپن شادرالاندروب، طاقاره‌وشنده بر آز یاصیلر. صوکره مذکور ۵ پوچاقلی بالاوز ماده‌لرینگ برسن ایکنجیسنه قوشوب، آلطی پوچاقلی تیشوکلر یاصیلر. بوتیشکلرنگ بیوکلگی بالا چغارو ایچون بولغانده یارتمی دویمه، بال سالور ایچون بولغانده بر دویمه یا که آرتغراق مقدرده بولا.

یازا بلماگان، املا هنرندنده محروم آدملر چیقسونلرده شوشندی آدملرنی اکفار ایتسونلر. اکفار برله گنه قناعت ایتمی قانلری حلال بولو برله فتوی بیرسونلر. شوشیمی انصاف: بومی مسلمانلق؟!.

اوطش اویناویچیلر، آراق ایچوچیلر و بتون عمرلرینی فسق و فجور یولنده اوزدروچیلر «بخارا» ده آز توگل، میلیونلر برله انسانلرنگ قانلرینی صوبک آغوزوب طوروجی و یوز مکار برله بالالرنی خانولرنی یتیم و کشیسیز قالدروچی بو کونگی زور صوغشندن عبرته‌نمی کیف و صفا مجلسلری قوروب مسلمان بالالرنی (بتچهلرنی) اویناویچیلرده کوب. شوشندی خاقلر آزغنده تحطه قیلنماغلرلی حلاله اسلام و مسلمانلرنگ ترقیسی ایچون طرشوچیلر اکفار قیلنسونلر، قانلری میاح کورلسون! دیانت شوشیمی؟ بومی آدمچیلک؟!.

قرآن کریم، مسلمانلر قیلوب سلام بیروچیلرینی اکفار قیلودن منع ایتددر. مسلمانلرنی اکفار قیلوچیلر بلسونلر که «مسلمان کشیلرنی اکفار قیلوچیلر اگرده شول کشی کافر بولمسه اوزلری کافر بولورلر» مضمونده حدیث شریفلر بخاری برله مسلم صحیحلرنده بار.

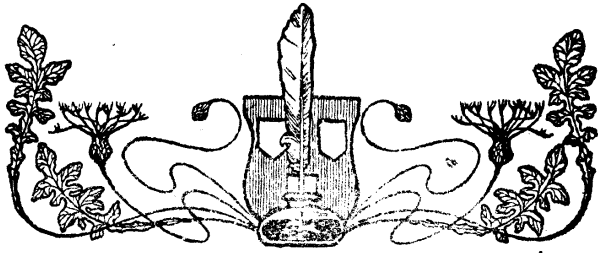
اعلانچی افندیلر، فتنه قوزغاتوب اورنده قرآن برله حدیث اوقوب شوندی عالی سوزلرنی اوگرنسه‌لر و بلگان نرسه‌لرینی درست یازارغه طریسه‌لر یاخشیراق و مسلمانچهراق بولور ایدی. بو مقاله‌نی یازومز اولمدن قورقودن توگل. بز، اولمدن قورقمیمز. حق یولده اولدرلو و اولو باطللق اوزرنده یاشاودن یاخشیراق. خیرلرک. بز مونی قرآن کریمده اوقوب شوگا ایمان کیتورگانمز. بلکه مونی یازودن مقصودمز بخارالیرنی انصاف‌غه دعوت ایتوهمده حکومتزنگ دقتینی جلب قیلودر. حکومتمز موندی مسئله‌ده سکوت ایتاسون بلکه بو اشنی تفتیش و تدقیق قیلسون ایدی. اگرده عیب بزده بولسه، تیوشلی جزانی بزگه بیرسون یوقسه شوندی اعلان یازوچیلرنی تابوب میدان‌غه چیقارسون «آنلرغه تیوشلی جزا بیرسون ایدی» دییمیز. جزا بیرماسون بلکه تنبیه و نصیحت قیلسون.

«آنلرغه جزا بیرماسون» دیگان سوزمنی وجدانم، ایمانم برله یازدم. چونکه شول آدملرده، سعادتلری و ترقیلری ایچون طریسه طورغان ملتیزنگ کشیلریدر. مادام که بز بو ملتنگ بختیار بولونینی آرزو قیله‌مز، اعلان یازوب یاشدروچیلرنگ سعادتلری‌ده بزنگ ایچون مطلوبدر. بزنگ مسلکمز محبت و معرفت هم‌ده مرحمت که بنا قیلنهدر.

درست، اگرده بو طوع‌روده بز گناهلی توگل ایسه‌ک حکومت تفتیش ایتوب شول اعلان یاشدروچیلرنی تابسون اما

تورکيه دن ۱۱,۵۴۷ پو
فرانسيه دن ۵,۸۲۴ پو
مجموع ۲۱۸,۰۵۵ پوط .

عموما استاتيستييه باينه کوزن آچوب قاراغان هر بر افندي روسيه مملکتينگ صناعت بانبده ني درجه ده آرتهه ايکاملکن يوقاروده ني استاتيستييه دن بيک آچيق کورسه کبرهک .
معلم : اسماعيل دين محمد . (ترويسکي اويازي ، امين اولي)

املا مسئلهسي

(اوز املاسي و اوز رسمي برله باصلادر ،
امضاسي مقاله بتولاي تمام بولغاچ قوبلور).

تل علملرينگ سوزينه کوره بزنگ حاضرگي زمانده قوللانغان يازو بيک کوب دورلرني کيجردى . ئلککي زمانلرده يازو آلهي بر عبادت و مقدس بر ئش ئيتب سانالا ئيدى . يازو مقدس بر ئش ئيتب سانالغانلقدن آني روحانيلر بلهن کوره زه چيلر همم حکومت ئيهلريگنه ئوبره نه آلا ئيدى . چونکي ئول زمانلرده مقدس ئش روحانيلرنگ ، کوره زه چيلرنگ خصوصي مملکيري حسابلانا ئيدى . کيشينگ خصوصي مملکينه نيبو ئيسه حرام بولغانلقدن يازو ئويره نوده باشقه صنفلرغه حرام ئيدى . لکن ترقى و تکامل قانوني تگيلرني جيگدى . يازوده ترقى و تکاملگه يول طوتادى ئوزگه ره باردى . ئوزبنگ کمالت نقطه سينه ئيرشکه نچه ئوزگه ره باراجق بولدى . بزنگ حاضرگي حرفلر بلهن يازو ره وشن آغاچا املا بز بيک کوب دورلرني کيجردى . هه ر بر دورنده ئلله نيقدرلى ئزغش - تالاشلرغه ئوجيري کيلدى . ئوزگه رتوجيلرگه لغتيلر ياوا ! کفر ييچه تلىر باسلا طوردى . شولاي ئيتب خلق شاولادى ، مه گه ر احتياج و ضرورت ئوز تله گهن ئشلى يزدى . مين ، بونا شول ئوزگه رشلرنگ طبعي تاريخلرن بر نيچه دورگه بولب قسقاغنه بيان ئيتسه تگ صوگنندن سوزني مقصود بولغان حاضرگي املاغه کوچره چکمن .

آنا قورتنگ ، آرتقى ۴ بولمنده ايرلك علامتى و آنالغى صووي برله اوشنداق آنا قورتنگ ، بالا چغاروغه مخصوص يومرقا ماده سي برله طولى بولغانلقلرندن ، آنا هم آنا قورتلردن بالاوز جقمى .

قورتلر ، بر قاداق بالاوز چغاروب که ره ز صوغو ايچون ۸ قادافدن آلوب ، ۲۰ قاداقغه قدر آزق (بال) غه محتاج بولالر . موزه شول قدر آزق تلف ايتوب ، کوب کوچ ، زور مشقت برله اشله ننگان بالاوزنگ بزنگ قارشمزدده خصوصاً باشقرد خلقنده قدرى ، حرمتي بيک آز . کلته اوچر مالرنده ، سه کي آستنده ، اشکاف باشلرنده ، اعتبارسز ياتقزوب کوگارنگاچ برسلسکگه چغاروب توگه مز . بز آگار کوب وقده اعتبارده ايتميمز . بال برله برگه قوشوب که ره زلى کوينچه ساتنا بيره مز . حالبوکه بالاوز بالدن بهاليراق (الکگي بللرده بالنگ پوطى ۱۳ صوم ، بالاوزنگ پوطى ۴۰ صوم) بولغاغه کوره ممکن قدر بالاوزني بالدن آيروب ساتارغه کبرهک . چونکه بو بللرده بالنگ پوطى ۶۰ صوم بولغان نسبتده ، بالاوزنگ پوطى ۲۰۰ صوملرغه تابولمى . بر پوط که ره زلى بالدن ، تخميناً ۱۰ قاداق بالاوز چغا . بو ايسه بال حقنه کيتوب خوجه غه کوب ضرر کيتوره .

مملکتتمزنگ صوگفي بللرده ، بالاوزغه احتياجى ني درجه ده زور ايکاملنگن کورگوزو ايچون ، „Голосъ Пчеловода“ اسملى زورنالنگ ۱۹۱۳نجى يلده نشر ايتکان ، توبانده گي استاتيستييه سن کوچره مز .

بتون روسيه مملکتينه هر يلده ۲۴۵۰۰۰۰ پوط بالاوز کيتوب ۵۰۷۶۰۰۰۰۰ صوملق بولا . شونگ ۲۶۰۹۴۵ پوطى اجکي روسيه دن جينالوب ، قالغان ۲۱۸۰۰۵۵ پوطى جيت مملکتلردن کيتورله ايدى .

- جيت مملکتلردن کرگان بالاوزلر:
- آوستريا وينگره دن - ۷,۴۹۴ پوط .
- آنگلگه دن ۲۴,۵۳۱ پ
- گيرمانيان دن ۱۳۸,۱۵۸ پ
- هوللانديه دن ۱۰,۱۸۸ پ
- دانيمارقه دن ۲,۳۶۱ پ
- ايسپانيه دن ۲,۴۹۰ پ
- ايتاليان دن ۱,۰۷۷ پ
- ايران دن ۲,۳۹۴ پ
- پورتیگزدن ۵,۷۸۶ پو
- رومينيه دن ۱,۲۴۰ پو
- جاهير متفقہ آمريقادن ۴,۹۶۵ پو

بازووبزنگ دورلری

(۱) ئلككى زمانده حاضرگى كېك حرف بلەن يازو بوق ئىدى. آلر حرف و سوز ئورنىنه آچاچ، تاش كېك نەرسەلرنى جىرگە قاغىب ئوپراتالار، سالالار ئىدى. شول بىلگىگە قاراب عادىگنە بر نىچە مقصودنى آ كىلەر و آكلاتالار ئىدى. مەگەر بوندى ئوپراتالغان آغاچلارنى قوبىلغان تاشلارنى قوزغاتوچى و آوداروچى حيوانلار و باشقە نەرسەلەر بولا ئىدى. بوگا كوره دواملىراق بولغان بر بىلگىگە احتىياج توشە ئىدى. شول احتىياج سببىلى هەيروگىف يازووى طوغدى.

(۲) تىكى بىلگىلەر ئورنىن هەيروگىف يازووى آدى. هەيروگىف يازووى كۆبسنىچە تاشنى چوقب. ئرب ياسالغان اشارت و صورتلردن طوراً ئىدى. بو يازوده بر آوازغە بر اشاره يورتلىگەنى كېك، بر سوزنى حتى بر ئىشنى آكلاتو ئوچوندە بر اشاره يورتلە ئىدى. بو هەيروگىف يازووى مصر و ئىسكاندىناوبە خەلقلىرى بلەن مانغوليا تاتارلىرى طرفىدىن چقىدى. سىبىرىيەدە گى مينوچىنسكى گوبىر ناسندە، نېرچىنسكى تېرەسندە، بايقال بونىدە، نىسەسى و آباقان يىلغارنىك يارلارندە، توتىشكەرنە قىرلىك تاشلارندە هەيروگىف بلەن يازالغان يازولر يك كوب. بو يازولرنى تاتار - توركلر طرفىدىن يازالغان يازولر دىب اثبات قىلىندى. بو تورلى يازو بلەن مادى نەرسەلرنىگە آكلاتب بولسەدە، بايقاق، سوسا، شادلانو. آچولانو، ياراتو كېك معنوى نەرسەلرنى آكلاتب بولمى ئىدى. معنوى نەرسەلرنىدە بر قدر آكلاتلاق يازو كىرەكلىگى دەخى يوغاربراق ئىمطلدردى. شول مطلق بلەن ۳ نچى دور طوغدى.

(۳) شول يوغاربراق ئىمطلو آرقاسندە مادى صورتلر و اشارتلر آرقىلى معنوى نەرسەلرنى بلدرە طورغان يازولر ميدانغە چقىدى. مثلاً: بايقاقنى آكلاتو ئوچون ئولوغ قورساقلى كىشى صورتىن، سوساونى آكلاتو ئوچون صوغە يوگرب بارغان بوزاو صورتىن توشورلەر ئىدى. ئوز دورندە بۇدە بايقاق خىدمت ئىتىدى. مەگەر بوندى صورت و اشارتلرنى بر تورلوگنە ئوقولمىچا تورلو كىشى طرفىدىن تورلونچە ئوقولا ئىدى. شول سببىلى بو يازوده كوگلىنى طولترا آلمادى. ئەلگى احتىياج تاغى بر باسقىچ آدلارغە مجبور ئىتىدى.

(۴) بوندىن ۴ مگ يىللر ئلك دوروتىچى دورده بر ئىچك ئوچون بر صورت توشورلەر ئىدى. بر ئەيىر ياكى حيوان اسمىنگ باشقى ئىچكى يازووى مطلق سوزنگ بر ئىچكىنە بەرەبەر طوراً ئىدى. يازالچاق سوزده نىدى ئىچكلر بولسە، شوندى ئوق ئىچكلر

بلەن باشلانغان صورتلر توشورلە ئىدى. مثلاً: «ساتا» دىگەن سوزنى يازارغە تەسەلەر، سارق بلەن طوق صورتىن توشورلەر ئىدى. صورتنگ باشقى حرفن بر حرف اعتبار قىلب، بر آوازغە بر صورت توشورلەر يازالار ئىدى، بو يازونى كۆبسنىچە مېتال، مانىت، كىرىچ، برونزا، تاش هم تاقىتالارغە يازالار ئىدى. گوبىلر، مىصرلىلر هم تاتار (تورك) لر بوندى زور هم آور نەرسەلەرگە يازالغان يازونى ساقلاارغە، يورتلەرگە آورسالىر ئىدى. چونكى، بوندى يازونى ساقلاارغە زور ئورن، يورتلەرگە كوچ كىرەك ئىدى. شول سببىلى مېكەن قدر ئوزگەرتەلەر ئىدى. بارا طورغاچ شول صورتلر و سقارتلا، قسقاتلا صورتلگن بوتونلەى يوغالتب فقط آوازنى كورسەنە طورغان حرف ئىتىكەنە قالدردى.

بوندى شەبى سوبەنگەن ۲ - ۳ - ۴ نچى دورلردە گى يازو هەيروگىف يازووى دىب آتالار.

(۵) مصر مدنيتىدىن صوگ فىنىكە (كنمان) خەلقنىگ مدنيتى طوغدى (۱). شول مدنيتدە گى احتىياج و ضرورت سببىلى هەيروگىف يازوون اصلاح قىلوب هەر بر آوازغە بر علامت ياساب چغاردىلر. مىلاددىن ۷۰۰ يىل ئلك ئىدى. فىنىكەلەرنگ تىلدە گى آواز ۲۲ گنە بولمى سببىلى بولسە كىرەك ياساغان حرفلىرى بارى ۲۲ گنە ئىدى. (ئەللە نىقدىرلى خاصىتلرى بار دىب گومان ئىتىلگەن «ابجد، هوز، حطى، گلن، سغفص، قرشت» حرفلىرى فىنىكەلەرنگ چغارغان مذكور علامتلر يدر).

(۶) مذكور «فىنىكە الفباسى» ندىن ئوزگەرتب، حجاز عربلىرى «حجاز يازووى» دىب آتالغان يازونى چغاردىلر. حجاز يازووندىن آلب كوفەلەر «كوفە يازووى» ن ميدانغە قوبدىلر، كوفەلەر «فىنىكە الفباسى» ندىن ۲۲ حرف ئوستىنە عرب آوازلىرىنە خاص بولغان آللى حرف (ا، خ، ذ، ض، ظ، غ) آرتدردىلر. مەگەر بو يازولردە حاضرده گى كېك نقتە بوق ئىدى.

بىزنگ تاتارلرنىگ دە بوندىن ۲-۳ مگ يىللر ئلك ئوك ئوزلىرىنە مخصوص الفبالرى بار ايدى. بوندىن (۱۹۱۶ نچى يىلدىن) ۱۳۱۹ يىللر ئلك ئورخون وادىسندە «ئورخون الفباسى» بلەن يازالغان تاشلر تابلغان ئىدى. تاتارلر، يىغمىر بىز زماندىن ئلگەرىرەك «ئويغور الفباسى» بلەن يازالار ئىدى. حاضرگى زماندەدە بار بولغان «قودانقوبىلىك» كىتابى ئويغور الفباسى بلەن يازالغان. بو «ئويغور الفباسى» ن تاتار - توركلر سريان يازووندىن ئوزگەرتب آغانلر ئىدى. زمانلر ئوتىدى. ئەللە نىدى جىللر ئىسىدى. تورك - تاتار خەلقى دە بر كويگە قالمادىلر، بر دىن دە گنە طور مادىلر. اسلام دىنىنە كرديار. دىندەشلىرى بولغان عربلرنىگ يازولرن ئوز يازولرندىن آرتقراق كوردىلر دە (۱) كىمان خەلقى بحر سفيد تەگكەلرنىدە طورغانلر.

باشلادی. طرغونلیق دورینه کردی. عرب حرفلری ده مسلمانلارنک ئوزلری بلهن بر نقطه ده طوگدی. صوگئیلر بونی الله تعالی طرفدن جبرائیل آرقلی پیغمبرگه وحی قیلب جیه رلگن «الهی یازو» دیب آکلار بولدیلر ده یازونی اصلاح قیلب ئوزگه رتوگه دیب ئوزگه رتو کبک قارار بولدیلر.

(۱۰) بزنگ تاتارلر عرب تلی بلهن کیدگن اسلام دینینه کرسه لرده عرب تلی تاثیرینه بر یولی ئوق بیرلوب بتمه دیلر. عربلرنک یازولرن قبول ئیتسه لرده ئوزلرینه خاص تورک-تاتار تلی بلهن سویله شه کیلدیلر. ئوز آوازلرن یوغالما دیلر. چونکی، تاتارلرنک مدینتی ده عربلرنک مدینتدن کوب کیم توگل ئیدی. عرب مدینتی شهب بولغانده تاتار-تورک خلقن ئوز تاثیر آستینه آلوب یوتارلق توگل ایدی. قاتشولرینک کوچلی بولماوی ده عربلرنک تاثیر آستینه توشوگه یول بیرمی ئیدی تورک-تاتار خلقی ئوز تللی بلهن سویله شه کیلسه لرده، ئوز آوازلرینه خاص و موافق بولغان حرفلر آرتدرونئی ئویلاب ده قارامیلر ئیدی.

زمان، طورموش بیت بر کویگه طورمئی. کوتمه گن جیردن نه لاه زیندی نارسه لرنی میدانغه چغارا طور. باشقا طوغریده تیک قالمغان طورموش، احتیاج بو طوغریده ده تیک یانب قالمادی، ۱۹ نجی عصرنگ صوگئی چیرگنده بوتون دیناغه تاوش و غاوغا سالغان «اصول جدیده» باش کوترب میدانغه چقدی. (اصول جدیده نگ باشنده اسماعیل بابی بلهن عالمجان حضرت بولسه کیره ک). بو اصول جدیده یوغوشلی چیر کبک بیک تیز تارالا باشلادی. بر آز تارالغاج؛ «ئوز آوازبزه حرفلر جیتیمی. نه گرده ئوز آوازبزه خاص و موافق بولغان حرفلر یاسامی طورساق، ملی نلبز تیز کون دنیادن یوغالاجاق!...» دیب تاوش سالدی. شول تاوشنگ تیجه سنده

عرب حرفلرنن اوزگه رتب، یا کی فارسیلردن آلب ئیککی حرفلر آراسینه «پ، چ، ژ، ک، و،» حرفلرن کیلترب کرتدی. شغرداب طورغان چالمالیر آراسینه دین دشمانی بولغان ۴-۵ کارتوسلی ئورص کرب دین بوزارغه تله گن کبک طویلدی. دین مسئله سی کوتارلوب غاوغا قوبدی، جانجاللر چقدی. بهلش قابقاچلری ده قورال ئورنن طوتقالادی. بعض بر کتابلرده (کتاب المعجم ده) «عرب حرفلرینه برر حرف و نقطه آرتدروده العیاذ بالله خوف کفر بار!» دیب بیان بو یوردی. ئیکنجی یاقدن: «لا» (لام الف) نی بترگه نلر. «لا» نی القیادن توشورگج، قر آنده غی نهی و نفی آیلری ده بته چه ک!» دیب قچقرغان تاوشلر ئیشتلدی. مه گه ر، بر یاقدن بهلش مجلسلری کفر پیچه تلرون باسب شغلله نگانده، ئیکنجی یاقدن مطبوعات ده ئوز ئشن ئشلی کیلدی. عربلرده گی حرکت ئورنینه حرف یازارغه کیره کلگن توشندردی.

عرب یازوون آلدیلر. شوندن صوگ ئوز یازولری ئونوطلدی. (۷) عربلر، حجاز و کوفه یازووندن (یا باشقادنمی) بورونئی نسخ یازوون چغاردیلر. بو نسخ یازووی بلهن پیغمبر من محمد عم کسری، قیصر، مقوقسکه و باشقالرغه مکتوبلر یازدرغان ئیدی. قر آتی ده ئلک شول نسخ یازووی بلهن یازغانلر ئیدی. بو نسخ یازوون صوگ (خلفا راشدین زمانده) «تعلیق، ثلث، رقمه» یازولری میدانغه چقدی. خلفا راشدین هم امویلر زماننده عربلرنک مدینتی کون ساین آرتا بارا ئیدی. باشقا یهودیلرنی، سریانیلرنی، کلدانیلرنی، فارسیلرنی ئوزلرینک قول آستارینه آلو سبیلی (۱) چیت تله ده گی خاق بلهن سویله شرگه طوغری کیله ئیدی. بیکرله ده باشقا ملتلرنک قزلری عرب قزلرینه قاراغانده گوزل بولو سبیلی قودا قوداغیلاشولر کوندن کون کوبه یه ئیدی. چیت ملتدن آغان قزلردن طوغان بالالرنک تللی بوزولا بارا ئیدی. باشقالرغه قاتشودن تل و ذوقلرن قوزغان عربلر نقطه سز یازلغان سوزلرنی ئوقوغانده یا کلسا باشلاغانلر ئیدی. بونا شول یا کلسونئی بترو ئوچون حرفلرگه نقطه قویوغه حاجت بار ئیدی.

(۸) نقطه سز حرفلرنی ئوقوده غی ئوگایسزلقنی جیه ره ئوچون حضرت علی دیمله وی بلهن ئیک ئلک ابوالاسود الدؤلئی (۶۹ نجی هجرتده وفات) شککه باشلادی. مه گه ر آنک چغارغان نقطه لری بزنگ حاضرگی نقطه دن باشقا بولب سریان یازووندن ئوزگه رتب آلغان ئیدی. آنک نقطه لری اسملرنی فعللردن، مرفوعلرنی منصوبلردن آیرو ئوچونگنه ئیدی. سوگرا عبدالملک زمانده غی عاصم ئوغلی نصر بلهن یعمر ئوغلی یحیی (۱۲۹ نجی هجرتده وفات) حاضرده یورتلگن نقطه لرنی ئشله ب چغاردیلر. شولای ئیتب عرب یازووی نقطه دورینه کردی.

عربلر آراسنده ظاهر بولغان اسلام دینینه، چیت تله ده گی توری ملت کشیلری کرو کوندن کون آرتا بارا ئیدی. آلر عربلرنک یازوون ئوبره نوگه مجبور بولار و ئورنگنده بیک خیطلانلر ئیدی. بونک ئوستینه چیت تللرنک تاثیر آستینه توشکن عرب بالالری ده کوبه یه بارا ئیدی. بونا بولر حرکت سز یازلغان عرب حرفلرن ئوقوغانده یا کلسالرده، مقصودنگ کیربسن آکلیر ئیدی.

(۹) شول یا کلسونئی بترو ئوچون احمد ئوغلی خلیل البصری القراهیدی (۱۰۰ نجی هجرتده طوغوب ۱۶۰ هجرتده وفات) آست، ئوست، تشدید، سکون علامتلرن چغاردی. صوگندن عرب مدینتی اسلام عالملری ترقیدن توقتاب بر نقطه ده طوگب قالوغه (۱) سریانیلر: سوریه ده شام قطه سنده طورغان بر قوم ئیدی. کلدانیلر: عراقده.. بلده طورغان بر قوم ئیدی. فارسی: بیرسیالر.

آرده كوزلرن طرنی، طرنی املا تيكشرنرگه باشلاديلر. آرنكده بئك كوبي: «بو نيتكهن ئش! بز بيت مسلمان، بز بيت نكي دنيانقي، بز قرآن يازوونچه يازابز. آسنلر، كيسنلر بز قرآن يازوندن آيرلاچاق توگلبز. العياذ بالله، صوكراق قرآنتي ده شولاي يازب ئوزگه رترلرئه لي. يوق كيره كمى، بزگه بورنغي يازو ياراغان. كيره كمى، مك مرتبه كيره كمى. بز مسلمان ولايتي! ..» ديديلر. آرنك بولاي ئه يولرى طبعي ئيدى. چونكى، آلر بلغمه ولرى سببلى معذورلر ئيدى. املانى ئوزگه رتو، توزه تو ديگهن سوز آرچه قرآنتي ئوزگه رتو، توزه تو ديگهن سوزنى لازم ئيه ئيدى. آرچه ئه لي ده لازم ايته. قرآن توگل، عرب عبارله لرى بلهن يازلغان باشقه كتابلرده عربنك ئوز املاسى بلهن قالا ئيكه نينه آلر توشنه آلميار ئيدى، ئه لي ده توشنميار. نى بولسه ده بولدى. ئيدى املا توزه تونك كيره كلگنكهنه آ كلاوچيلر توگل، بهلكى املانى توزه ترلك كشيلىر بزده شاقيقنه كوبه يگهن كورو نصيب بولدى. برگ ئشله كه نده املانى طبعي يولينه ياقن (فوانيتيكه اصولينه ياقن) بر يول بلهن تلنك مزيت و خصوصيتلرون توشب قاعده ياسارلق بر حالگه كيلندى. قاعده لر ياسالسه، آنى آ كلاب استعمالگه قوياردى كشيلىر بزده ياقشى ئوق كوبه يدى. ئيدى برگش، كومه كه شوب ئشكه باشلارغه وقت جيندى.

شعر:

قزيم غه!

منگوليك غه، سعادتلى بولاي ديساك
حر ملت نك يا قزى بول يا آناسى!
تريش قزيم، ايكي سيني بر جيب ارغه
اويلاغانده بر معنى دور ايكلاسى.

او غليم غه!

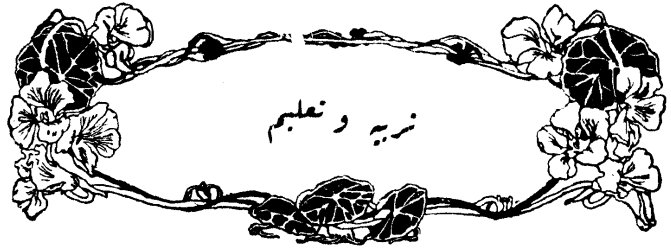
ايكى دنيا سعادتين تاباي ديساك
حر ملت نك يا اوغلى بول يا آناسى
تريش او غليم، جان كوچيله، ايكي سى بول
تريش قانده قول غه كيرر ايكلاسى.

«برام بئك دولت شاه»

۱۱) تاتارلر «پ، چ، ژ، ك، و» حرفلرن آرتدرو بله نكهنه توقتاماديلر. املا بابنده ئيك كيره كللى و لغان «مد حرفلرى» ن حر كه ئورينه قوللانا باشلاديلر. بونى ئيك نك قيوم ناصرى حضرتلرى توشندى. تاتارچاده ئون مد حرفى بارلغن ئيك نك اول سويله دى، صوقر قيوم آبرى كوردى. شول املاسى بلهن كتابده يازب كورسه تدى. قيوم ناصرى دن صوگ بو يولده بر آز خدمت كورسه نكهن كشيلىر دن هادى مقصودى و آنك بولى بله نرلك باروچى ع. ابراهيموف، ج. وليدى، ف. سيفى، ن. دوماوى. ص. كاللرنى و باشقه بر نيچه كشيلىر سانارغه يارى. بولر مد حرفن ئوچدن ۵-۶ غه جينكرو حقتده بر قدر ئش كورسه تديلر. املا شول مدلر سببلى تاغى بر آز توزه لدى. مه گه ر تكاملگه يوز طوتقان املا بو نقطه ده غنه ده طوكب قالمادى. كالنكه تابا ده خى بر آدم آدلارغه آياق صوندى، آدلادى ديمه دم. چونكى، آياغن باسب نغب جيتكهنى يوق ئه لي. ۱۲ نجى آدمنى آدلارغه ديب كونه رگهن آياغن آغه باسارمى، كيرى آرمى؟ آسنن كيله چك كورسه تر ...

۱۲) ئون برنجى دورده گى املا نكلككى املا قاعده لرينه قاراغانده كوب مرتبلر ياخشى ئيتب توزلگهن بولسه ده، عرب و فارسيلردن آلتغان سوزلرنى ئوز املا لر نچه يازادر ئيدك. شول عرب و فارسى سوزلرنك املا سينه ئيه رتب صاف تاتار سوزلرنده ده ئورنسنر حيرلرده استئنار ياسيدر ايدك. هم حاضرده ده ياسيز ئه لي. مثلا: ئه يتدگهن حرفنى يازميچه قالدرو، بر آوازده بولماغان ئورنده آرتق حرف يازو، بر تورلى آواز ئيشتلگهنى حالده ئيكنجى تورلى آواز علامتن يازو بولا ئيدى هم حاضرده بار. مكتبلر بز نك باشقه ياقلرى ده جيتشسز بولووى ئوستينه بر تلده ۳-۴ تورلى املا بولووى آ كلاوچيلرنى بورجوى ئيدى، ئه لي ده بورجوى. بورجوو ديگهنده بورجوو ئيشگنه بورجوى، بئك آقق درجه ده جيلك، جيلككه ئوتب بورجوى. شول بورجوو سببلى ۱۲ نجى دور بولا يازب ئيشتلگهنچه (فوانيتيكه اصولنچه) يازو دورى طوغدى. «بر تلنك اصل لغتن ئه يتكهنده نيچه و نيندى آواز بولسه، ئول تلنك يازوونده ده شولقدر و شوندى حرف بولرغه تيش!» ديدلگهن قاعده نى ئوزينه نگر ئيتب آلر ميدانغه آتلىدى. ميدانغه آتلوچيلر نك باشنده شاهتختينسكى، عبدالله الكچميرى، حسن على، عبدالرحمن سعدى، قربانغليف، توقتارف، ي. خليللى، دردمند، ترجمان، بايتورسونف، ش. طاهمى، آق يول، آگيف، زكى وليدى لرنى و باشقه بر نيچه كشيلىر سانارغه ممكن. بو تاوش ئيك قارانقى، ئيك يراق سانالغان اوللرغه چه يا كغرادى. اول موللارن، اول معلملرن سيسكه ندردى.

دینی تربیہ و تعلیم مسئلہ سی

م

دین درس لری ص. بیکبولاط اثری.

111

صنعت اللہ افندی بیک قطعی ایتوب تہیمہ سہ دین درس لری نہ روحانیلر نی ایہ قیلاسی کیلگانہ دہ اشارہ ایتوب کتہ؛ چونکہ بو حال روسلر دہ شولای ایمش! عجیبا، صنعت اللہ افندی دین عالمی اولدیغنی دعوا ایتہ طوروب «کلکم راع...» کبی حکمتی تفسیر قیلنوب تہمس حدیث شریف لری کورہ دیمی یا کہ تکلیر گہ ایہر وب اش کورر گہ تلاوی سبیلی بونی اونوتدیمی؟ اسلامیتنگ باشقہ دینلر آلدندہ بر فضیلتی دہ دیننگ بتون امتکہ مشترک مال بولوونده، آنک سالکلر نیک بتونسی موندہ تیگر طور وونده، دیننی اوزلرینہ مال ایتوب آنک ایلہ اویناوجی طائفہ لر گہ ایرک قویماونده اولدیغنی دہ ظاہر بیت. یاوروپادہ شوشی یوزدن کورلگان فلاکتلر، نزاعلر و اختلافلر آز بولماغانی و قرون وسطی دہ غنہ توگل حتی قرون اخیر دہ بیلہ بو یوزدن کوب قائلر آقانی تاریخ بلگان کشیلر گہ آکلاشلما سلق درجہ دہ یاشرن توگلدر. ایندی شوندی حاللر مونگ نتیجہ سی بولسہ مونی نی اوچون احداث ایتہر گہ طر شورغہ کیردک. روسلر شولای ایتہ لر ایمش! ایتسونلر، مونگ بزگہ نسبتاً کوبمی قیمتی، کوبمی دلیل بولورغہ یارافلغنی بولورغہ ممکندر؟ ذاتاً یاخشیراق بر دقت ایلہ قارالسہ شولایچہ دیننی روحانیلر گہ مخصوص ملک صالغان ملتر دہ اخلاق و دینی حسیاتنگ بزده بولغانلقدن یوقاری طور ماغانی بلکہ دہ کوب درجہ دہ توہن ایکانی آکلاشلور. شوندی ملتر دہ عموم فاشندہ، خصوصاً ضیالیر نظر ندہ، ایگ حرمتسز صانالغان بر صنف بولسہ آلار دہ روحانیلر در. اوزلرینہ شولای قارالغان روحانیلر طرفندن تلقین قیلغان دیننگ کوب بیلک معنوی تأثیری بولورغہ ممکندر؟ منیم فکر میچہ «بتون» بر اش بولغان تربیہ نی بولایچہ بولوب یاورورغہ تیوش توگل بلکہ بتون معلملر و مریلر تربیہ نگ ہمہ یاقلر ندن تیگر مسئول بولورغہ تیوشدر. اگر دہ «تعلیم اچندہ تربیہ بولسہ و معلمنگ مربی اولدیغنی دہ اقرار اولسہ معلملر دہ دینی تربیہ حقندہ

بورچلی اولدق لرینی اقرار ایتہر گہ مجبور لردر؛ چونکہ انساننگ دینی احتیاجی دہ تعلیم و تربیہ ایلہ آلتاجتی بر حالدر. معلم ایلہ روحانی بر برسندن ایبر لورغہ و خالق دہ مونی شولای آکلارغہ تیوشدر» دیوچیلر بولسہ ہم مونی معلم بولغان کشی تہیمہ، منیم بو سوزگہ: «خالق منیم دینگہ تعلیم یوقانغنی بلسون دہ منیمی قایبر حرکتلر م سبیلی انتقاد ایتہسون» دیگان معاندن باشقہ سنی بیرہ آلمینم.

دیننی روحانیلر غہ غنہ تخصیص ایتو؛ توگل حتی معلم لری دہ دینگہ، فنگہ دیب آیرو، بیگرہ کدہ توہن مکتبلر دہ، یارامیدر. شونگ آرقاسندہ عام اشیا معلم لریک آرتق فنیلہ شوب کیتکان بولوب صنف دہ شاگردلر آلدندہ دین معلم لرن دن کولولری، دینی یالغان، معلمینی یالغانچی ایتوب کورسہ تولری و موگا قارشی، دین معلمینگ تکلیر نی تکفیر ایتولری دہ اوز حیاتمزدہ اوچراغان حاللر ددر. دیننی روحانیلر گہ بیر گاندہ موندی حاللرنگ بولماونہ حاضر دہ باشقہ لردہ غی کیک روحانیلر گہ خرافاتچیلر دیب قاراونک بزده ہم ظهور ایتہ وینہ کم تأمینات بیرہ آلور؟ منہ شوشی دلیل لرم گہ طایانوب بو حقدہ دہ باشقہ لرغہ ایہرر گہ طر شونی منیم دینمز دینامز ایچون غایت قورقنچلی حاللر دن صانیمن؛ موندہ دہ احتیاط و محاکمہ لازم دیب تکرار ایتہم.

ایندی اصل کتابنگ توزولویونہ کیلسہ ک موندہ اصول تدریجی اساس طوتلغان و صورت افادہ دہ اصول تحلیل و تمثیلی یومشالغاندر؛ اصول خطابی دہ یوق توگلدر. کتاب شوشی یاغی ایلہ یاکی بولوب کورنور گہ ممکندر. ہم حد ذاتلر ندہ بواصولر اصول تعلیم و تدریس دہ غایت موافق لردر؛ اساس اعتباری ایلہ بو اصول لرنی انتخاب ایتودہ مراتب افندی اسابت ایتمشدر.

اصول تدریجی بزگہ یاکی بولوب کورنسدہ واقعہ بواصول بزنگ بیک ایسکی مالمزدر. آلاز بزنگ ایسکی مدرسہ لرمزدہ ہم بولوب آباق آستندہ طور سہ لردہ. ابن خلدون دہ بولغان کبی بیک ایسکی کتابلر مزدہ بیان ایتلسہ لردہ بز آنی طایم میمز. بزنگ ایسکی مدرسہ لرمزدہ بیک کوب علملر اصلدہ اصول تدریجی گہ بنا قیلنوب قویلغانلر: نخودن باشلاب قواعد، عوامل اوتوب سوکرہ بولارنی کیگیتوب انودج، کفیه و نہایت شرح منلاغہ کیلو؛ منطق دہ ایساغوجیدن باشلاب شمسیه وسلم گہ منو؛ فقہ دہ شروط الصلاة دن باشلاب تعلم الصلاة، تحفه و مختصر لرنی بربری آرتلی تعقیب ایتوب کیتو اصول تدریجی در. شولایچہ ایسکی مدرسہ لردہ اصول تدریجی استعمالی بر عادت بولورلق رده وشدہ نق اورنلاشقان بولسہ دہ فقط مونی تطبیق ایتکاندہ بولدن چغوب آخردہ آنی بتونلی اشدن چغارغانلر؛ موگادہ سبب شرح و حاشیہ لردر. شونک سبیلی شاگردلرنگ

بلکه بالعکس آنک بتون نوعلرینک حتی میخانیک و لفظی بولغانینک ده ناچار اولدیغینی اثبات ایتکن. بنا علیه بودلیل طوغری توکل بلکه یا کاشدر. ایکنجیلده «بو سورهلرنگ عائله اجنده یادلانغان بولوروی ده احتمال» دیوله و بوده غاز اوقوتوغه اویره تونک تیوشلنگنه دلیل حساب ایتله. منه بو ایندی بیک زور آدانو هم بالالر آراسینه کروب تجربه ایتوب قارامادن کیلگان آدانودر. بالالر ایله کوربه قاتناشقان معلملر مونی بو کونده بتونلی تله میلر. چونکه آلا بالالرنک عائلهلرندن اویره توب کیلگان تعوذ و بسملهلرینک نی درجده خطا بولغانن هم شونی توزه تورگه مکتبده کوبمی وقت و اجتهاد صرف قیانغانن بیک یاخشی بله لر. بنا علیه بو احتمالغه طایانوب اش اشله و توکل بلکه بو احتمالنک حاضرگی حالده واقعنه حقا مون تله رگه کبره ک.

اوجنچی دلیلده «برنجی یلنگ صوکی ایله ایکنجی یلنگ اولی آراسنده شاگردنک روحنده ده، استعدادنده نه لله نیندی آیرما بولمی» صورتده کورسه تله. نه یهورگه آور بولسه ده موکا قارشی بو سوز فنی بولمیچه غنه قالمی بلکه بتونلی فنگه کیری کیلگان یا کاش فکدر، دیورگه طوغری کیله. فنی تجربه اهللرینک سوزلرینه کوره شاگردلرده وقت و باشقه روحی قوتلر قش اورتلرینه قدرلی قوتلی بولوب آندن صوکی ضعیفله نه بارلر؛ منه شونک اوجونده بعض پیداغولغر قش اورناسندن صوکی درس لر نی بیگه یهورگه حتی حاضرنده یاز کوتره قیلنه طورغان امتحانلر نی کوزگه کوچررگه لازم کورده لر.

بوندن باشقه، بالالر اوجون مکتب حیاتی بتونلی باشقه بر محیط اولدیغندن آنک برنجی یلی ایله ایکنجی یلی آراسنده بیک زور فرقلر باردر. بنا علیه برنجی یلنگ صوکی ایله ایکنجی یلنگ اولنده نماز اوقورغه اویره تو بر توگلد.

نهایت دورتنچی دلیلده «روس مکتب کتابلرنده برنجی یلده اوق دعا و عبادتله غایت مهم اورن طونلر» بولوب طابلادر. بو سوزنکده دلیلگه مستند بولماغان قوری تقلید اولدیغنی هم آلارنک عبادتله ی ایله بزنگ نماز آراسنده زور فرقلر بار ایکانی اعتبارغه آغانده دلیل بولورغه یارماوی آشکاره در.

شولای ایتوب صنعت الله افندیکنک نمازنی برنجی یلده اویره تورگه لازم کورویونک اورنسز اولدیغنی آکلاشلدی.

موندن باشقه عرب حرفلرینک مخرجلرینی بلمگان بالالر طرفندن باتلانغان سوره و دعالرنکده کوب خطالی بولاجغنی شبهه سزدر. طبیعی بو خطا کوب تکرار اولنه چغندن مونی صوکره تصحیح ایتوده بیگل بولمایه چقدر. احتمالکه بالالر مونک آرقاسنده عمرلری بونجه بو سوره و دعالرنی خطا اوقوب یوروب گناهلی ده

عمرلری ایله برگه علومنی ده ضایع ایتکالر. دیمک بو اصولنکده فایده لی شرطلری باردر.

ایندی شول اصولنی تطبیق ایتکانده صنعت الله افندی موفقیته یی چغا آلامی و ایسکیلرنگ ازندن کیتمی می ایکانی تیکشروب قاریق: اصول تدریجی ایله بر علمنی برنجی مرتبه ده تعلیم ایتکانده آنک ایگ اساسلی قاعده لرینی گنه اعتبارغه آلو، وشولایچه بولدره آغان قدر برنجی «درجه» نی بیک طار ایتهرگه طرشو برنجی و ایگ لازم شرطدر. مثلا حسابده اون اجنده صانارغه و دورت عملگه اویره تو بتون حساب قاعده لرینه کوره برنجی درجده صانالادر. بو درجه غایت طار اولوروی ایله برابر مونده آنک و معارسه حاصل ایتکان شاگردلر حسابنک صوکی درجه لرینده ده شونک کورسه تله. اصول تدریجینک فایده سیده شوشنده و شول شرطنک بیرنه کیلورنده در.

ایندی «دین درس لری» نگ برنجی جزئی قونله آلو ایله نونک بو اصولنک شرط لازمی بیرنه بتمه گانن کوررمز. دین درس لرینک برنجی درجه سی اعتبارنک بیش ارکاندن، مؤمنلرگه فرض عمللرنک قسقه تعریفلرندن آریغه کتهرگه ممکن توگلد. اما بوقسقه تعریفلر یعنی معلوماتلر اجنه طهارت آلو، نماز اوقو، روزه طوتو... کبلرگه آلمایه چقدر. بولار کورسه بواصول بوزلدی دیمکدر. صنعت الله افندی ایسه «دیندن بر بوتون بیرونی کوز آلدنده طوتدم» دی ده دین حقنده ایسابسز حسابسز کوب معلوماتی برنجی یلده اویره تونی تیوش کوره؛ احتمال بو اش تله ک بولورغه یاری طورغادرده اما عملده اشله نووی ممکن بولماس. قبول ایتلگان اصولنی بوزماغانده، بالالرنک قابیلرینی اعتبارغه آغانده بو حال تله ک بولورغه ده یارماس.

مثلا، برنجی صنفده ۷-۸ یاشلک بالالرنی کوز آلدینه کیتورسه ک، آلارنک عائله ده آغان تربیه لرینی ده حسابغه صالحه ق طهارت آلوب نماز اوقورغه اویره نو بو بالالرغه غایت آور یومش بولاجقدر. صنعت الله افندی نمازنی بیک بیگلگه صانی و آنی برنجی یلغه لازم ایتده اوزی طرفندن بر نیچه دلیللر کیتوره. اول «بالاده حفظ قوه سی قوتلی بولا بیت» دیم شونک آرقاسنده نمازده کبره کلی دعالر و سورهلر نی باتلاتونی بیک بیگل کوره. فرضی پیداغویه نگ بر خطاسی ده شول حفظ حقنده آدانو بولسه شولوق پیداغویه نگ بالالرغه قارشی ایتکان جنایتلرینکده ایگ ناچار ی مذکور آدانو سبیلی بالالرنی کوب باتالارغه مجبور ایتوب آلارنک بتون قوه معنویه لرینی خراب ایتورنده در. فنی پیداغویه بالالرنک قابلیت روحیه لرینک بتونسی زورلرینکته نسبتاً بیک ضعیف بولدیغنی اثبات ایتکانده حفظ قابلیتی ده موندن مستثنا طابماغان؛

مطبوع اثرلر

جماعت نماز لریه بورو، خانو نلرغہ رفعت! بو اثرنگ موضوعی نیندی نرسه ایکانلگی اسمندن معلوم. مرتبی امام و مدرس محمد صادق افندی رحیمقولوف و ناشری ده الحاج محمد یوسف افندی دیردیف. ۱۶ بیتده «پتروغراد» شهرنده محمد علیم افندی مقصودف مطبعه سنده باصاغان. خانو نلرنگ جماعت، نماز لریه بورو مشروع ایکانلک حقنده مملکت مزده یازاغان اثرلرنگ برنجی سیدر. اوقورغہ و کوررگہ تیوشلی بر رساله در.

دین درسلری: حسینیه معلملرندن صنعت الله افندی یکبولاط طرفندن ترتیب ایتوله طورغان اوشبو اثرنگ ۴ نجی جزئی باصاوب چیقدی. بو جزئه اسلام تاریخی سویابه ندر. هر بر مشهور کتابچیلرده ساتولسه کیرهک. اوستینه قویلغان حقی ۲۵ تین.

زمانه کالینداری: شرف الدین افندی شهیدالین طرفندن چیقارلا طورغان زمان کالینداری نگ ۱۹۱۷ نجی یل ایچون ترتیب ایتولگان نسخه سی باصاوب چیقدی. بو یلغی «زمان کالینداری» ده اوکان یللمرده غیلاری روشنده فائده لی معلومات برله طولوغدر. بو کالینداری کورمگان، بلمگان کشی آذر، شوک ایچون اوزون تعریف قیلورغہ حاجت یوق. هر بر کتابچی ده بولسه کیرهک.

قویورق رفتری ۱۹۱۷۰ نجی یل ایچون قویورق رفتری باصاوب چیقدی و مشهور کتابچیلرده ساتولا باشلادی. مندرجه سی اوشبو نرسه لرذن عبارت: بر یللق کالیندار. آلاچق هم بیره چکلر نی یازار ایچون اورنلر، تیمور یول و پاراخودلرده یورو حقلری، پوچته و تیغراملر حقلرنده معاومات، آچیچه هم ویکسل کغدی بهالری، بهیرمملر و محکمه سز کولر، فائده لی کیگاشار و باشقه لر. اوستینه قویلغان حقی ۵۰ تین. محرر و ناشری ملا عبدالرحمن عمروف. محررنگ اوزندن صور اوچیلر ایچون آدریس: **Казань, А. И. Умерову, поч. ящ. № 22**

اولورلر. منه بوده نمازنی برنجی یلده اوق اویره توررگه آشونک یاراماغانلغنه یک کوچلی دلیلدر.

اگرده برنجی یلده نمازغه اویره تو آورغہ بلکده ممکن توکل که سانالسه روزه، زکات، حج، جمعه، عید، تراویح و غیرلر حقنده بیرلگان معلوماتلر ایله تاریخی انبیا حقنده سویله نگان اول اوزون سوزلرنگ آرتق بولاچغی اوزندن اوزی معلومدر. برنجی درجه ده بیرلوررگه تیوشلی معلومات اساسیه لرنگ اچنده بولغان ایکنچی درجه ده گی معلوماتلرنی اعتبارغه آغانده بو کتابلرنی ترتیب ایتکانده قبول ایتلگان اصول تدریجی اوزننگ اوزندن چغوب کیته هم یاخشوق زور بر مقیاسده بزنگ ایسی مدرسه لرمننگ بو اصول اوستنده گی معاملهری تکرار قیلنده در.

بز برنجی صنلرغه بلدرلوی تیوش کورلگان معلوماتلرنی شولقدرلی کوب طابامز که بولارنی هیچ بر توری شرطلر اچنده بالارغہ بر یلده بلدروب بولمایه چقدر. بالفرض ممکن ده اولسونلر فقط نتیجه ده ینده بالارلرنگ ضررلرینه بولاچق: بو بالارلرنگ مکتبنی بتورمه س بورون اوک باید (ایدیود) بولاچقلرنده شبهه بقدر. مشهور ییداغوغ یان آموس کامینسکی بالارلرنی اوقوتقاندہ آشماو، درسلرنی کوب ایتاو تیوشلگنی آگلاتوراوچون شولارنی سویلی: «تار اوزلی صاوتقه صیق نرسه نی کیسهک صالسه آنک یک آزغنه الوشی صاوتقه آغوب کوررک الوشی چیتکه توگور؛ قوش، بالاسی تیزرک چتسون اوچون یومرقه سینی اوتقه طاشلامی؛ شولا یوق اول بالاسی قاناتالناماس بورون آنی اوچارغہ اویره قتی.» دی هم کوچله پ اوقوتونی کوچاب آشاتو یک ضررلی طابا. اگرده «دین درسلرینک برنجی جزئنده گی معلوماتنگ بتونسینی توکل بلکده کوررک الوشنی گنه بولسه ده برنجی یلده اویره تلوررگه تله نسه منه بو درسلر ایندی کامینسکی که یک جانلی مثال بولورلر و «یومرقه نی اوتقه سالو» نك تمام اوزی بولوب چغارلر.

زمانمزنگ مدقق ییداغوغلری، عموماً برنجی اوقویلنده شاگردلرنگ یومشلیرینی آزارق قیاورغہ تیوش طابا. چونکه بو یانی بالانگ حیاتنده یک زور باشقه اق کورسه تکان بر دور ایتوب طابا؛ شوشی یلده احتیاطسز حرکت ایتو آرقاننده بالارلرنگ بتون جسمانی و روحانی ترقیلرنده قاتی بر صنلق حاصل بولوب بو آلارنی طبیعی اوسو و ترقی ایتولرینک بولندن مهنگوکه چغارا هم موندی بالار ۱۷ - ۱۸ یاشلرندوک هر (قارتاق، اخطاط) علامتلرینی کورسه تله، دیلر.

(آخری بار)

معلم رحیم جان آتتابیوف. طرویسکی «مدرسه رسوله».

«ایران» شاعرانندن «وحشی بافقی» نام ذاتنگ شعرلندن:

(میراث بولشور آذنده)

زیباتر آنچه مانده است زبابا ازان تو،
بد ای برادر ازمین و اعلی ازان تو!
از صحن خانه تابلب بام، ازان من
ازبام خانه تاثریا ازان تو
یا بوی ریسمان گل و میخ کن زمین
و آن گربه خموشك رعنا ازان تو؛
آن طاس خالی ازمین و آن کوزه که بود
پارینه پر زشهد مصفا ازان تو!

ترجمه سی:

آتابزدن قالان میراث، گوزلاری سینگ اولسون؛
یامانلر ای برادر! مینکی، یخشی سینگ اولسون؛
ایشکننگ آلرندن مورجاغه چهسی مینم اولسون
اوبینگ مورجالرندن کؤککه چه باری- سینگ اولسون
قایش جوگهن، تیمر بوجرانی اوزگن آتی میگا بیرا
یواش غنه ماتور پسی، برادرم سینگ اولسون؛
تگی بوش چیز له گاتی، سین میگا بیرا ده نه نه بلطر-
ایچی باک برله تولغان یا گأ چوله کلر سینگ اولسون!

ربا عیات عمر خیام:

ماکان عشقیم و مسلمان دگرست،
ما مورضعفیم و سلیمان دگرست؛
ارمارخ زرد و جامه کهنه طلب!
بازارچه قصب فردندان دگرست.

کوبلی ترجمه:

عشق کافرلریمز بز- مسلمان اول تاغن باشقه
ضعیف قمرسقه لرده بز «سلیمان» اول تاغن باشقه
صاری یوز، ایسکی کیومنی گنه ایندی صورا بزدن!-
یفاک قماش، ساتوجیلر، بازاری اول تاغن باشقه!

م . س . ا . ج

شعار

دوستم معلم افندی گه .

ای افندم دولنگ قیلسون زیاده حق تعال
کورمه غم؛ راحت یه شه بالعافیت هب ماه وسال.
صحتک جاینده اولسون کورمه بر دورلوسقم
علم و فضلکدن ابریشسون ملته فیض و کمال .
دوست صادق امید اوزمه سوزک آکلار بو خلق
ایتسه لر فضلکتنی انکار کیلمه سون یأس و ملال .
با ثبات او خدمت علمیه ده نه یله دوام
نورشمسه خفاشک انکار یله کیلمز زوال .
فضلمز نک وارانغی، یا یوقاغنده یوق کلام
فضلمزنی وار دیسور، یا یوق دیسور هب بد فعال .
بزده قصد، بزده نیت بر خدمت علمیه دور
قصدیمز اولماق دگل ایلگه توره، یا آصاقال .
ملنگ چابی ایله آشنده یوقدور کرمز
فکریمزده بو کبی واقفقه هیچ یوقدور مجال .
فخری اعضادور عواملرده پالو مجلسینه
کوز طوتارمی؟ بو کبی مجلسلره اهل کمال .
بز او مجلسلرنی اوز ارباینه باغشلاق
صدر مجلسلیک ایچونده بزده یوق فکر جدال .
ملنگ فکرینی تنویر دور بزیم وار قصدیمز
نه قدر کورسه ک جفا بو یولده هیچ کیلمه ز ملال .
بز کروشکانمز بو یولغه مال ودنیادن اوتوب
حضرت ایشان و ملالرگه اولسون جمله مال .
خوب! ملت بزنی تقدیر ایدرسه یوق کلام
ایتمسه تقدیر یله خدمت ایدریمز لایزال
راست! واروب مجرا به بز اولطرمیمز کوب باش ایوب
هم نوافل، ذکر و تسبیح لر ایلان یوق اشتغال .
وار بو اشلرنگ اوزینه خاص اولان مردملری
بزده وار باشقه نیت، آنلرده وار باشقه خیال .
صاقلانلمی بزده خاطر، نان کیتهدن قورقو یوق
چونکه وار ایمان غالیتمز بالمثال .

معلم شاکر المختاری . «کاتته قورغان» .

شعار

جیر یوزی

شول قدر یه ملی محبتی بو سرلی جیر یوزی ،
 باقطنی نورغه چولغانوب طوراً مقدس جیر اوزی .
 بالقی قانی ایزگی طورمش یاقتی یوللر یالطری ،
 شول قدر چیکسز ، جوانچاقلی شیر کوبلگی .
 هیچده تقدیر ایته آلمیم ، جیر یوزینگ یه ملکن ،
 تم تابام مین جیر یوزندن صقرایم انجنیمین .
 ییک عجب ، میگا سیوکللی جیر یوزینگ طورمشی ،
 شول قدر عالی طیولا ، شول مقدس جیر یوزی .
 بدرالحیات آقچورینا مزارلی .

ترجمه

نهرسه نی بز طورمشیزده کیردک ، قبیات دیز ،
 نهرسه نی منگو تلبیز ، نهرسه نی ییک صاقلییز .
 یه نلک ، ایسه نلک ، گوزدلک ، جان کبک یه مان کبک ،
 همه سی آماشولی دان کبک ، خیال کبک .
 بوگون - سین خان ؛ سینده امید هم بختکه اومطلو ؛
 ایرتهن - اولم ، آنک بلهن هر وقعنه اونطلو .

اسماعیل

معری حضر تلرندن

تلهسه کوکلهز بزنگ اگرده ایزگولک - خیر ،
 نفس آرزومز نهیتا : « آشقما ، قیل آنی تأخیر! »
 حیات ابر کلنگنده بز یوریز مست اولوب دائم ،
 آیشمز شونده ، فرمان قیسه عزرائیل « جانگنی بیرا »

که تهن .

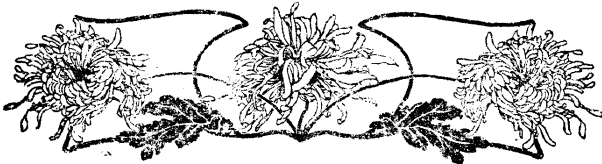
نونگی قوی قارا گغولقده یوقلی تاو ، بو یوککلر .
 نوملی ظلمت بلهن طولی طنچ دالا بولونلقلر .
 اوزون یوللر طوزانلانمی ، سلکنمی هیچده بر یافراق . . .
 طنارسک ، جال ایتهرسک سینده ، طور فقط کوتوب آزاراق .
 ادیس مکارف .

آقلاوچی کم!

مک محرر ، مک قامدن ماقنسه
 محکمه مکلهب عبیدن آقلاسه
 سین همانده بد بخت ملعون کشی ؛
 باک ایمان سینده طنچاق طابماسه .

ضیاء یرمکی .

مسامره

تنازع بقا - ابو العلاء المعری

« تنازع بقا » تاریخی بیک ایسکی ایکانلگی حتی انسانلر برله
 بر وقتده میدانغه کیلگانلگی آ گلشاددر . گرچه اوشبو حال که
 « تنازع بقا » بیک اسملر بیرماسه لرده ، آیروم روشلرده یا که سوز
 آرالرنده بو حقدده بحث ایتماسه لرده بیک ایسکی وقتلردن قالغان
 شعرلردن ، مثل و مقاللردن ، الوغلردن کیچوکر که کوچرلوب کینه
 طورغان روایتلردن استدلال ایتوب مونگ بیک ایسکی دورلرده ده
 بولغانلغینی آ گلارغه ممکن .

بعضیلر بو حالنی صفتیلر و توری روشلر برله تعیر قیلر
 اما اوزینگ نیندی نهرسه بولغانلغینه توشنوب یته آلمیلر ایدی .
 بعضیلر ایسه بیک یاخشی آ گیلر و اوزندن زارلانار و شکایتلرده
 بولا ایدی .

تنازع بقا حقدده اوز شعرلرنده ک کوب زارلانوچی و نثرلرنده ده
 شوندن ک کوب صقرا نوچی کشی ابو العلاء المعری بولسه کیردک .
 ابو العلاء المعری سوداوی مزاجلی و افراط درجده حساس
 بولووی برله برابر صوقورلق ، یتیمک کبک نهرسه لر که اورالوب
 آنغان حالده دنیاغه کیلدی ، رقیبلر برله یاریشور ایچون قولنده
 بر قورالی ده یوق ایدی . شولای بولغان حالده یاخشی بر آنا تر یه سینده
 بیک عالی طبیعتلی ، عزت نفس که مالک بولوب یتشدی . شاعرلر ،
 اوزلرینگ شعرلری برله دنیاوی فائده لر کسب ایتوب شغللرنگانلری
 حالده ابو العلاء المعری بتون دنیانی بر آخه صانمی ، شریالانغاج
 بر فقیر برله قارونلر آراسنده آیرما کورمی ، بتون دنیانگ اوستوندن
 یوری و شونگ برله برابر عادتدن طش شفقتلی و مرحمتلی ایدی .
 اوز قانیی ایچوچی و نه نغی تشله وچی بور چارنی ، بتلرنی اولدرر که

اوز اشلرینی هنزدن صایلر .

تیزه کدن تیزه کده قونوب یورو چین گه کیشسه ده، حرام زاده بولماغان کشی ایچون مسلمانلارنک عورتلرن و باشرون اشلرن ازلهب یورو، عییلرن تیکشرو، جاسوسلق ایتو یارامی و کیشمی، بو اش ژورنال چیقاروجی دوخاونوی آتالر قاشنده عیب بولماسه ده اسلام دینی قاشنده جنابت وعموما تریبه لی، انصافی کشیلر نظرندنه خیانتدر .

بورچه برله بت اولدرمی طوراً الماساڭ لا اول عرضلر وناموسلرغه مسلط بولما «مین مسلمانمن» دیب طورغان کشی حقنده نیندی معامله قیلورغه تیوشلی ایکانلک حقنده قرآن کریم نصیحتینی طوتوده ضرر بولماز .

درست، تنازع بقا زاقونینه کوره قانکنی ایچوجی بورچه نی، ایتکنی اشاوجی بتی اولدرو کیره، ابوالعلاء المعری نك بوشفتی ومرحتی اوشبو زاقونغه خلاف. لکن موندن، قانکنی ایچمگان بورچارنی و تنکنی تشله مگان بتی اولدرگه کیره کلک آکلشلمی. سینگ برله هیچ اشی بولماغان. کشی برله بو قدر بولشو و برکشی گه شول درجه ده قانغو نی ایچون کیره بولادیر؟ کشینى تالو، کشی ایتینی آشاونک ده بر چیگی بولورغه تیوشلی. بو طوغورده اوز وجدانک برله حکم قیل، اگرده وجدانک نی ایکانلکنی بلسه، عقل برله فکر یورت. اگرده «عقل» ک بولسه! .

ابوالعلاء المعری نك الله تعالی گه «صدیق» بولو احتمالی اصلا و قطعاً یوق دیسزمی؟ اگرده موگا ایجاب برله جواب بیرماسه کز اول وقتده نی اشله گان بوله سز؟ .

تنازع بقا حقنده معری، بعض بر وقتلرده غنه و بعض بر اثرنده گنه، آندن موندن غنه سوز سوبله کینکان بولسه ایدی مونی زورایتورغه حاجت بولماز بلنکه تصادف غه و بلمیچه گنه سوبله نگان گه حمل ایتلور، سازغه آلتماز ایدی. لکن معری، مونی قالون حرفلر برله یازاوبیک قچقروبو کویلی ده اوسته وینه بارماغی برله تورتوب کورساتوب طورادر. صوقور معری، مونی شول قدر درست کوره درکه بو درجه ده درست کوره آلو، موندن طوقز یوز یل مقدمه بولغان عصر دشرینه توگل بزنک بو عصرده غنی آدملرده یا کئی غنه میسر بولا باشلادی.

قوخ، چاخوتقه میقروبنی نی روشده کشف ایتکان بولسه، ابوالعلاء المعری ده تنازع بقا مسئله سینی شول درجه ده کشف ایتکان ایدی. قوخ علملی ملت و علم قدرینی بلوجی بر قوم ایچنده کیددی، آنک خدمتی تقدیر ایتولدی اما ابوالعلاء المعری ایسه علملی کشیلر گه التفات قیلمی طورغان محیط ایچنده یاشادی. قوخ برله معری آراسنده بولغان آیرما اوشبو نقطه ده در .

قولی بارماغان، الله تعالی برگان جانلردن برگنه دانه سینی بولسون اوز عمرنده قیماغان کشی حقنده نی دیب ایتورگه کیره ک؟ بوغنه توگل، حتی ابوالعلاء المعری قزغانووی سبیلی بال قورتلری طرفندن جیولغان بالنی ده آسامادی، دیلر .

موندن سیکز طوقز یللم مقدم بولسه کیره ک، روسیه مسلمانلری ابوالعلاء المعری حقنده بحث ایتدیلر، بیک کوب نرسه لر یازدیلر. روسیه مسلمانلردن صوڭ نوبت مصر مسلمانلرینه کیددی. مصر مسلمانلری بر ایکی یل طوتاشدن ابوالعلاء المعری برله مشغول بولدیلر، مونک حقنده لیکسیه لر اوقولدی، مقاله لر یازلدی، مستقل رساله لر تألیف ایتولدی. کوک برله بر آراسی ابوالعلاء المعری حقنده غنی سوزلر برله شاولاب گوژله ب طورغان بر وقتده آوروپا صوغشی جیقوب اوشبو ناوشلر و گوژله ولر بزگه ایشتملاز بولدی. لکن ایکی اورنده غنی شاولاو آراسنده زور فرق بار ایدی. مصر عالمری ابوالعلاء المعری نك شعرلرینی تحلیل ایتکانلری، مکتوبلرینی تیکشرگانلری و بو کشینى فنی روشده ایتقاد قیلغانلری حالده بز نکیلر (روسیه مسلمانلری) رجما بالغیب سوز سوبیلر و اوز سوزلرینه اوزلری اشانلری سبیلی شول اوزلری اسناد ایتکان عییلر نی سند قیلوب «معری صوقور»، «معری زندیق»، «صوقور زندیق» بیک عبارت برله سوگه لر ایدی. بزده بیک کوب قلملر نك صبی بالار قوللارنده بولغان پچاق و پیک دن آیرماسی بولمی. صبی بالا، اوز قولنده غنی په کی برله یاخشى اوستالرنی، اورندقلرنی یونووی قیلندن بزنک صاقالی صیلرده قوللرینه کرگان قلمنی شول روشده استعمال ایتلر، مونلر نك ادب و تریه بیک اشلر برله کوب اشلری بولمی، بیک کوبلری آندی نرسه لر نی بلمیلرده .

درست معری، صوقور ایدی لکن بو صوقور لاق باش کوزی یوقلقدن عبارت ایدی. بو اش بلا توگل، بلا ایسه کوکل کوزی صوقور بولوددر. کوکل کوزی صوقور بولسه ایندی باش کوزی صوقور بولماده غنه کوب حکمت یوق. بیغمبر طرفندن خبر بولمغانده بر کشینک زندیقلمنی برله شهادت بیررگه یول بولماسه کیره ک. صوقورن صوقور لکن بتون عمر بو نیچه برگنه جاتی قیمی طوراً آلو مشکل. مونه مونی اولدروب بولمی. کشینى سوبله و و حقارت قیلو بیگل. نیچه تورلی تزویرلر، یالغانلر، افترا و بهتانلرنی سزدی بزدی ایتسه گده دوخاونوی آتالرنک ژورنالرینه بیرره سڭ، بر آظنه دن صوڭ ات اچه گیمی قیلندن باشسز، آیاقسز و معناسز بلنکه صرف غیبت و بهتاندن عبارت بر مقاله ظهور ایته. ژورنالنی چیقاروجیلر: «هه کیلشدرک!..!» دیب سیکره سیکره قوانشار، کولشله «یاخشى ایتدک؟» دیب شهر فتح ایتوچیلر روشنده قیلانلر،

دنیاده کشی برله خصومت قیاشوب یورسنگ! درستنی ایتکانده شول کشینک ده سینک اوزکنک ده بو دنیاده بر نرسه کرده یوق. شوشی نزاعلر و خصومتلردن حاصل بولا طورغان نتیجه ایسه «سفیہ - احمق» اسمی آلودن باشقه بر نرسه ده بولماز).

۳) ولا یری حیوان لا یکون له

فوق البسیطة اعدا و حساد .

(دشمنلری، حاسدلری بولماغان حیوان بر یوزنده یوق).

۴) سجا یا کلها غدر و خبث

توارثها اناس عن اناس .

(انسانلر آراسنده بولغان خلقلر و طبیعتلر، غدر قیلو، جنایت و خیانت قیلودن عبارت. آنلر ایندی آتاردن، باباردن میراث آلوب کیلهلر).

۵) ظلم الحمامة فی الدنيا و ان حسب

فی الصالحات کظلم الصقر و البازی .

(خلقلر، کوگرچین نی یواش و ضررسز بر مخلوق دیب حساب ایتلر و آنی باخشیلر جمله سندن صانیلر، لکن باری بر کوگارچین ده ظلم ایتو و جفا قیلو طوغروسنده لاجین برله قازچیقادن کیم توگل).

اگرده معری ننگ دیوانی باخشی تیکشلسه و بیتلرده دقت برله تحلیل ایتولسه بو آدمنگ . شوشی عصرده غی «تتازع بقا» حقتنده بحث ایتوجی عالملردن ده اوستون طورغانلغی آکلاشلور .

ابوالعلاء المعری، اخلاقسزلق طوغروسنده انسانلرنی مؤاخذه قیلورغه کرشدی ایسه شوندوق حیوانلرغه کوچه وانسانلر حقتنده غی دعوایه بتون حیوانلرنی ده قاتشدره وهر برینی بریابدن قیلوب سوز سویلی. ایسکی وقتلرده مونگ سری وسپی آکلاشمیدر ایدی. حاضرنده ایسه بر فرقه خلق: «بو کون شایع بولغان داروین نظریه سی موندن طوقز یوز یل مقدم و قنده ابوالعلاء المعری که معلوم بولغان، معری انسانلر برله حیوانلرنگ برطوغان ایکانلرکلیرنی دعوی قیلدر ایدی» دیلر. بوسوزنک درستلکی نی قدردر، مگرده داروین نظریه سی بورونغی اسلام فیلسوفلرینه معلوم بولغانلق حقتنده اشارتلر بار .

داروین که اسناد ایتوله طورغان ابوالوتسیه نظریه سینک یا کئی بر نرسه ایکانلرکلینی آوروپا افکار عمومییه سی دعوی ایتکان بروقتده اوستنده جبهه باشنده ده فس که اوراغان کچکنه چالما بولغان حالده سید جمال الدین الافغانی موکا قارشو چیققان ایدی. سید جمال الدین، اوشبو دعوانی افغان صحراستنده طوروب یا که اوزینک یازو اوستالی

درست، موسی افندی جارالله، توزان آراسنده کوبه آزغی بولوب یانا طورغان «اللزومیات» نی صاف هواغه چیقاردی، طوزانینی سورتوب بعض بر خزینه لرینی خلقلرغه کورساتورگه موفق بولدی لکن بواش سیکز طوقز یوز یلمردن صولگننه بولدی. «اللزومیات» ننگ بتون موضوعی انسانلرنگ بختسزلکلرینی، مظلومیتلرینی، هیچ یوق ایچون بر بری حقتنده مکرلر حیللر قیلولرینی، ظلم و حقارت ایتشولرینی سویله و شونک ایچون قان برله یغلاودن عبارتدر.

دنیادن شکایت ایتوجیلر، انسانلردن زارلانوب: «کاشکی عمرم بونچه بوریلر آراسنده یورسهم و آدم بالاسینی کورماسهم ایدی، بیک یامان بر ات اوستومه ارغلغان وقتده آزغنه قورقماغان ایدم اما بر آدم تاوشی ایشکنار، و قتمده قورقووه دن اوتم یارلا یازدی» قیللندن سوزلر سویله و جیلر بیک کوب بولسه ده ابوالعلاء المعری زارلانوی. بتونلای باشقه طرزده. «عشقنگ نرسه ایکانلرکلینی بلهم، اما سویلی آلیم» دیگان عرب قزی قیللندن ابوالعلاء ننگ دنیادن صقرا نووی و آدم بالالردن زارلانوینگ روشینی بلهم اما تعریف ایته آلیم .

موکلرغه غرق بولغان، حسرت و قایغو برله یوره گی بانغان بر کشی، کوزلردن یاش قویوب طورغان بر حالده تفتیله و کویی برله اسکرپکه اویناسه و گوزل بر تاوش برله اوزی شوکا قوشلوب جبرلاسه، سوزلری ده شول اوز حسرتلرینی تصویر قیلودن عبارت بولسه، مونه شول حال ابوالعلاء المعری ننگ زارلانوینه، موکابوینه بر آز اوخشاسه اوخشار.

عصرمز ننگ ادیبلردن حرمتلو بر ذات معری ننگ تتازع بقا هم ده انسانلرنگ اخلاقسزلقلردن زارلانو حقتنده سویلرگان شعرلردن بر قدر مثاللر جیوب باصدرغان ایدی. بز هم شول مثاللردن بعضیلرینی مونده کوچره مز:

۱) اما لیکمونی الدنيا عقول

تصد عن التنافس والتعادی

اذاة من صدیق او عدو

فیؤ ساللا صادق والا عادی

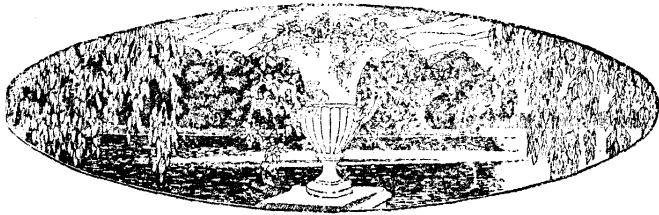
(ای دنیا بالالری! بربرکز که کونچیلک ایتو. دشمنلاشوب طورودن طوققاتوراق غنه عقلک کرده یوقی؟ آدم بالاسی دوستندده دشمنندن جفا کوره. دوستلرنگ ده دشمنلرنگ ده ضرردن باشقه اشلری یوق).

۲) تتازع فی الدنيا سواک و ماله

ولالک، شیء فی الحقیقة فیها

ولم تحظ فی ذاک النزاع بباطل

من الامر الا ان تعد سفیها

ملى اوينلارمى

II

«آق تيرەك»

بو «آق تيرەك» اوينى ۲ تولى، بر تورليسىنى اير بالار اوينىلر و ايكنىچى تورليسىنى قز بالار.

قز بالار ئوچون بولغاندە تەودە بر قز «آق تيرەك» و برسى «كوك تيرەك» ايتوب يىلگىيە نەلر دە ايگەسى آرالارن ۳ آرشپن قدرلى آچق قالدروب بر برينە قارشى آياق ئوستندە طورالر . باشقە قزلر «كوك تيرەك» ايتوب يىلگىيە نەگەن قز نىگ بان يانينە ، يولغە قول طوتو نوشوب تزلولر . شوندىن «آق تيرەك» «كوك تيرەك» گە قاراب ماتور آواز بلەن آخردن ايكنىچى ايگىنى صوزوب قچقرا .

آ - آق تيرەك ~ ~ تيرەك ؟

ك - كوك تيرەك ~ ~ تيرەك !

- كوكدە ، كوكدە نيلە ~ ~ تيرەك بار ؟

- چوار آلا قوشلا ~ ~ تيرەك بار .

- قاناظندە نيلە ~ ~ تيرەك بار ؟

يفاز بلەن شىكە ~ ~ تيرەك بار .

- يفارگىنى ميگا سانجى ؟

- نيك صايم مين سى ~ ~ تيرەك ؟

- شىكرگىنى ميگا سانجى ؟

- نىگە صايم مين سىگا ؟

- يلغە آستندە يالان بار .

(طاقماقلاپ) : آرى كىلە ، يىرى كىلە سزدن بزگە كم كىلە ؟ قىچك بولسە قىدە چق !

«آق تيرەك» نىگ بو سوزندىن صوك «كوك تيرەك» نىگ اوڭ ياغىدىن بر قز اچقنۇب آرتقە چىگنۇب كىتەدە ، يوكروب كىلوب ، ايكى بر برينە طوتونشوب طورغان قزلر نىگ آراندن ، ئوز كوچى بلەن آلارنىڭ قوللرن اچقندروب . «آق تيرەك» ياغىنە چغوب كىتە ؛ ئەگر توتونغان قزلر آنك يوكروب كىلوب بەرلووينە قوللرن اچقندرماسالر نىگى قز ياكدن باروب «كوك تيرەك» رەتىنە تزلولوب طور . كىرەك اول قز «آق تيرەك»

ياتندە اوطوروب توڭل بىلكە «پارىژ» برلە «لوندن» دە علم منبرينە باسقان خالده عام اهلارينە فرانسز تلندە ليكسيە روشندە سويلەگان ، ايوالوتسيە نظريەسىنىڭ بىك ايسكى بر نرسە بولوب حتى عرب فيلسوفلرى آراسندە شونى التزام قىلوجىلر بولغانلقنى دىللار برلە اثبات قىلغان ايدى .

معرى نىگ خاتون آماوى حتى خاتونلرنى بىك توبان مخلوقلر دىب حساب ايتوى دىيانى سويماوندن و دىيانى حقير صاناوندن كىلگان بر نرسە دىلر .

دىياغە كىلووى ايچون محزون بر آدم .

خاتون قز صنفينە غنە مخصوص سؤاللر :

حرمتلو طوغانلرم ! سزگە توباندىكى سؤاللارنى توجيە قىلوب جواب بىر وگرنى اميد ايتەم .

(۱) روسيەدە بولغان مسلمانلرنىڭ خاتون و قزلرينە اسلام دىنى تىلغ قىلندىمى ؟ قىلغان بولسە قايسى عصرلردە و نىندى كىفيت برلە قىلندى ؟ (مونك جوابى نظرى صورتلر گە كىنە بنا قىلنمى ، واقعدە كى عماياتى سويلەنوب بىرلسون ايدى) .

(۲) اوشبو مسلمەلرگە شوشى كونهزده اسلام دىنى تىلغ قىلنە درمى ؟ قىلنا طورغان بولسە مونى كىلر قىلالر و نى روشدە قىلەر ؟ « بزگە اسلام دىنى تبايغ قىلوجى بولمادى » دىب ايتورگە بو كونده هيچ بر مسلمە نىگ حتى قالمادىمى ؟ . . .

(۳) خاتونلرغە اسلام دىنى تىلغ ايتو كىملر اوستارينە فرض دىب بلەسز ؟ .

(۴) اكرده ايرلر طرفندن منع بولماسە ايدى ، جمعه و عيد نمازلرينە بارر و وعظلر تكلار ايدگرمى ؟ عموماسز ، شوشى اشنى اوزگر آرزو قىلەزمى ؟ .

(۵) اسلام دىنى حقندە خاتونلرغە مخصوص وعظ مجلسلرى بولسە سز شول مجلسلرگە يورونى تلىسىزمى ؟ . يوقسە « چاى برلە غىبت » بولماغان مجاس كە باروغە رغبت قىلمىسىزمى ؟ طوغانكز معلە : مستوره .

فويل : مينم شوشى سؤاللرمغە جواب بىروجى خاتون قزلر بولسە بىك ياخشى بولوب يتماسەدە جوابلر ينى «شورا» دە باصلوينى اوتتەدر ايدم . يالكر خاتون و قزلر طرفندن بىرلگان جوابلرغە درج قىلنسون ، بز ، بر برىم نىگ تلمزنى بلەمز ، شونىڭ ايچون بو بحث كە ايرلر قاتشماشسونلر ايدى .

مستوره .

تاريخى ننگ مهم اورنلرني ع. حلمي، «كلبن خانان» حاشيه لرنده كوب كوچرگان هم ده كتابينگ آخرنده (ص ۲۲۴ - ۲۲۵) عبدالغفار حقنده قسقه غنه معلومات ده يازغان. مونگ اوستينه عبدالغفار كتابي تمام عثمانلي شيوه سنده بولوب آراده مثلاً «تلفيق» ده كيتورلگان بعض بر قطعه لرگنه چفتاي چه ايكان. دخي اول «عمده الاخبار» ني مستشرق لانغليس ده استفاده ايكان. شولاي ايتوب «عمده الاخبار» اوزينه باشقه اما «چنگرنامه» اوزينه باشقه كتابلر بولادر. مينده «چنگرنامه» ننگ تاشكند عمومي كتيخانه سنده گي نسخه سندن كوييه بار.

دخي رابوچي حضرتلرينه ايتوكر: ديميزون «شجره توركي» سي فرانسوزه ترجمه سي برله بو كونده آكاديميه ناولك كتاب اسقلادنده ۳ صومغه ساتولادر. گرديزي ننگ توركلرگه Записки академии наукъ по истор. филол. отд., т. I, № 4 (1897) стр. 78-126 عائد قسمي بتمامه باصاغان.

والسلام

شورا: سزگه بو حقهده خصوصي مکتوب يازلدى.

فصحيح

- ۱ نچي نومبرده غي «صوغش حقنده فني محاکمه» اسملي مقاله ده ۱۵ نچي بيتده برنچي باغانا ده ۲۳ نچي يولده «املی» اورنینه «عاملی» كيرهك. شول اوق بيتده ايكنچي باغانا ده ۲۷ نچي يولده «بوروشوچي اورنینه» «بوروشوچي» كيرهك.
- ۱۶ بيتده برنچي باغانا ده ۳۳ نچي يولده «آنلردن» اورنینه «اگردن» كيرهك.
- ۱۷ بيتده برنچي باغانا ۲۱ يولده «اگر مق» اورنینه «اگر مامق» كيرهك. شول اوق بيت ۲ باغانا ۲۵ يولده «آلورلق بولسون» اورنینه «آلورلق بولسه» هم ده ۱۸ بيتده برنچي باغانا ۵ يولده «يات يات» اورنینه «يات» كيرهك.

ح ۲۰

ناشری: «محمد شاکر و محمد ذاکر رامیفلر».

محرری: رضاه الدین بن فخرالدین.

ياغينه چغا آسون كيرهك چغا آلماسون هر ايكي صورتده «آق تيرهك»، «كوك تيرهك» ديب قچقرشو يا كادن تكرار ايتوله. هر بولده يوغاریده غيچه «آق تيرهك»، «كوك تيرهك» دن بر قزصوري. شول كوك تيره كنگ قولنده غي قزلرني آلوب بتكانچي دوام ايت. قزلر آلوب بتسه اوينده بته. يا كادن باشلانا. چقه كی.

عمده الاخبار، چنگر نامه. شجره تورك

كتابلری حقنده.

۲۴ نچي «شورا» ده سيدعلي الظاهر حقنده يازغان مقاله ايچنده تيمور يولده بر رابوچينگ مکتوبلريني اوقودم. باشده بو آدمي مين حرمتلو ابراهيم افندي آچورين بولور ديب اوبلاغان ايدم. مگرده «رابوچي» ايمش. خصوصي ميگانه خبر يره آمازسومي، شول رابوچي كم؟ چونكه اهل علم ديب شايع بولغان خلق آراسنده ابو سعيد گرديزي ننگ زين الاخباري، چويي ننگ جهانكشايي هم ده اورخون، ينسهي، خوتن، طورقان آثارينه عائد آورويا فني ادبياتي برله اشتغال قيلغان آدم (ابراهيم افندي آچورين ني استنا قيلهم) بو كون كه قدر ميكا معلوم توكل ايدى. شونگ ايچون مذکور آدمني بله سم كيله.

«چنگر نامه» ني هميشه سزگه قايتارا آلمادم. تمام استفاده ايتارگه وقت ده تابمادم، اوز كرده قستاب صورامادكر. شول كتابني سزگه اوزمنگ ظنم برله عبدالغفار تاليفي ديب يازغان ايدم. لکن ظنم درست چيقمادى. عبدالغفار تاليفي ايسه «عمده الاخبار» اسمنده بولوب ۱۱۵۷-۱۷۴۲ ده قريمده تاليف ايتولگان. آنگ استانبولده اسعد افندي كتيخانه سنده گي نسخه سندن مراد افندي كلك مستشرق مارتينوويچ هم كلبن خانان ناشري ع. حلمي ده استفاده قيلغانلر. اول ۳۲۹ صحيفه لك برائر بولوب قريم احواليني اوز عصرينه قدر كيتورگان. آنون اوردا هم ده چنگرلر حقنده غي صحيفه لري، تاريخي اثرلرگه توكل بلهكه خاق آغزندن ايشتولگان سوزلرگه اسناد ايتلوه «چنگر نامه» كه بيك اوخشي ايكان. عبدالغفار

«شورا» اورنبورغده اولد بيه كونده بر ميقانه ادبي، فني و سياسي مجموعدر.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ: НА 2-Й СТРАНИЦЕ ОБЛАЗКИ
30 КОП., НА 3 И 4 СТР.—20 К ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.

Адресь: г. Оренбургъ, редакція журн. „ШУРО“.

آبونه بدلئ: سنه لك ۸ صوم. آني آيلق ۴ صوم ۳۰ تين.
اوج آيلق ۲ صوم ۲۰ تير آيلق ۸۰ تير براهه ۴۰ ت.
چيت مملكتگه يلق ۹ صوم.

تارانچیلرغه اویناب ایتکان چنی سوزم

(ضیالی دن آلك عبرت!)

«ضیالی» دیب اوزین بلگان
کالستوك، آق یاقا کیگان
وهر اشده «ترقی» نی،
فقط کاستومده دیب بلگان.
قوبوب چیت که «معارف» نی،
صناعت هم کمالاتی
اوزی مایمون کبک دائم
فقط تقلیدچیلک قیافغان.

اولوب مغرور تاماشاغه
منوب اول کبر، هواغه
اوزینی نلله کم بلگان
«ضیالی» دن آلك عبرت!

آراق، سرا ایچوب بورگان
«حریت» بویله دیب بلگان
ادب اخلاق حیسالرنی
«تعصب دینی» دیب بلگان
تراقتیرگه یارونی ده
فاحش گه یورونی ده
قماربازلق فلائسی ده
«ترقی عصری» دیب بلگان

اولوب مغرور تاماشاغه
منوب اول کبر، هواغه
اوزینی نلله کم بلگان
«ضیالی» دن آلك عبرت!

«تارانچی»

محبوسیت

تیک یاطام مین... نیک قیون... اشله اشم یوق برگنه
ئیلنه مده: اوی، خیال، قایغو و حسرت گلگنه
ئله نیندی یوق خیاللر برله عقلمدن شاشام
آزغنه کوکل آچار بر نرسده یوق ایچماسام
بر سویاهشوردهی کشی-یا که- او قوردهی نرسه یوق
تیک پوشا اچ، صزلانا جان، روح سونوک، کوکلم بویوق
آبدراب، بعضاً، بازوب قولغه قلم آغان بولام
ایچماسام بر نرسه یازمامی؟ دیب، اویلانغان بولام

ازله نهم کوکلمدن اوی؛ یوق... طولغان اول بوشاق بله
ئیلنه باتر، صقری جان حسرتلی سر خوشاق بله
حسیات قانالمی آنده، زهر بردهی طوگغان اول
تورلی، یوق-بار، قایغو-حسرت اوهام، ایله طولغان اول
یاشلگم شویله اونهر میکانی کوکلم طوطلوغوب؟
قازناپور میکانی جان طوطقدن بولوب، تل طوطلوغوب؟
ایندی اول چه چکه کونم قایتاس میکانی ئیلنه نوب؟
جان چغار میکانی شول طوطقونده جیسز به یاه نوب؟
محمود بدیلی

قیمتلی هدیه

(... آلبومه)

مین سیکا تقدیم ایتام، بر- ایك كوزل «کوکلم گن»
مه کیگی صایرار آلبومک اوستنده بو «جر- بلبلیم»
بلکه طوگر آ گلاماسلر کوکره گمنگ یالقونون
تیک سینک کوزلر کورر شعرت آنده بالقوون،
سین جانمیدن باشقه آز آ کلار بو شعرم تاملرن
تیک بله بال قورطی نیندی چه چکه ده نی تهم بارن.

محمود بدیلی، ۲۱ دیکابر.

اداره ده جوابلر

ملا احمد هادی افندی که: سمان حضرت مکتوبی سلامت
یابشرلدی، کلیشه یاصاتوب آغانمز دن صوگ اوزکرگه قایتارمز،
تباروگر ایچون سزگه کوب رحمت! عبدالناصر القورصاوی
مکتوبلرندن بررگنه دانه بولسده تابا آماز سزمی؟ مونی ایندی
یک کوب یلردن بیرلی ازله سه کده همیشه تابا آغانمز یوق، بو
خصوصده سزگه خصوصی مکتوبده یازلدی. شاید آورسز.

محمد واصل حضرتلرینه: ایسکی یازو تابشرلدی. لکن اول
یازو عبدالناصر القورصاوی یازوی توکل بلکه عبدالناصر التایصوغانی
یازوی. بزرنگ ایچون بوده اهمیتلی. ایسکرگه توشروب یباروگر
ایچون سزگه رحمت اوقودق.

اندیجان شهرنده محمد عبد الولی افندی که: اول کتاب،
جلال الدین سیوطی طرفندن عام و فنلر حقتنده یازلغان بر اثر.
کتابینی یازوچی عبد المؤمن بن حسن حقتنده معلوماتمز یوق.
«توره کمن ایلندن» اسملی مقاله ننگ، نجی پیتندن
صوگ فیلری اداره که کیلمادی، مونلر نده امضا فلان یوق. آخری
کیلسه باصلورلر. یباروگر نی اوتتمز.

ШУРО

№ 2.

ЯНВАРЬ 15 = 1917 ГОДА.

«كتب سته و مؤلفلىرى»

رضاء الدين بن فخرالدين اثرى

حديث و سنت عالملى قاشنده «كتب سته» دىب مشهور بولغان صحيح البخارى، صحيح مسلم، سنن ابى داود، جامع ترمذى، سنن نسائى، سنن ابن ماجه، موطا مالك كتابلىرى حقدىه يازلغان بى رساله در. حديث علمى بىرله شغلله ئوچىلار اچون كىرەكلى معلوماتلارده بار. ۱۳۶۶ يىتدىن عبارت بو رساله نىك حقى پوچتەسى بىرله بىرلىكده ۵۵ تىن.

آدرىس: Редакция газ. „Вактъ“ въ Оренбургъ.

«ابن عربى»

رضاء الدين بن فخرالدين اثرى

شيخ محبى الدين بن عربى ترجمە حالى حقدىه ترتيب ايتولگان بىر رساله در، موندە ابن عربى نىك مسلگى واوزىنە خاص بولغان فكلر نىن مەملرى ذكر ايتولگان. ۱۴۶ يىتدە باصلغان بو رساله نىك حقى پوچتەسى بىرله بىرلىكده ۶۰ تىن. باش اصقلادى «وقت» اداره سنده.

«ابن تيميه»

رضاء الدين بن فخرالدين اثرى

اسلام عالملى نىك ايگ مشهورلر نىن بولغان ابن تيميه نىك ترجمە حالى، مسلگى و فكلرلى بىز لغان ۱۴۸ يىتلك بىر اثر در. حقى پوچتەسى ايله بىرلىكده ۶۰ تىن. هر بىر مشهور كتابچىلارده ساتلور. باش اصقلادى «وقت» اداره سنده.

ابن بطوطه نىك

دشت قىچاقده سياحتى

مترجمى: رضاء الدين بن فخرالدين.

بهاسى ۵۰ تىن. پوچتە ايله ۵۶ تىن، باش اصقلادى «وقت» اداره سنده.